

Nők a politikában- a női kvóta kérdései

SZAKDOLGOZAT

Készítette:

MÁZOR PETRONELLA
POLITIKATUDOMÁNY MA.

Konzulens:

FEKETE SÁNDOR EGYETEMI
TANÁRSEGÉD
POLITIKATUDOMÁNYI
INTÉZET

MISKOLC

2014

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
<i>A dolgozat tagolása</i>	<i>4</i>
<i>I. 1. A dolgozat tartalmi beágyazottsága</i>	<i>4</i>
<i>I. 2. A nőkre is szükség van a politikában</i>	<i>5</i>
<i>I. 3. A hipotézis megfogalmazása</i>	<i>6</i>
<i>I. 4. Kvóta</i>	<i>7</i>
II. Az esélyegyenlőségről	9
<i>II. 1. A feminizmus kezdeti lépései hazánkban</i>	<i>9</i>
<i>II. 2. A nők szavazati jogának alakulása Magyarországon</i>	<i>9</i>
III. Politikusnők	12
<i>III. 1. Magyar politikusnők a történelemben</i>	<i>12</i>
<i>III. 1. 1. Slachta Margit, a konzervatív</i>	<i>12</i>
<i>III. 1. 2. A Keresztény Női Tábor</i>	<i>14</i>
<i>III. 1. 3. A Slachta-Thatcher párhuzam</i>	<i>15</i>
<i>III. 2. Kéthly Anna, a szocialista</i>	<i>16</i>
<i>III. 3. Napjaink politikusnői</i>	<i>17</i>
IV. <u>A képviseleti demokrácia problémái a nők érvényesülésének szemszögéből</u> 19	19
<i>IV. 1. Képviseleti demokrácia.....</i>	<i>19</i>
<i>IV. 1. 1. Férfiak kontra női vezetők</i>	<i>19</i>
<i>IV. 1. 2. A 2014-es választások előtti „férfi elképzelés”, avagy napjaink himsovinizmusa</i>	<i>21</i>
<i>IV. 1. 3. Rejtett diszkrimináció és bérkülönbségek</i>	<i>23</i>
<i>IV. 1. 4. Az elmaradt második hullámú feminizmus</i>	<i>24</i>
<i>IV. 1. 5. A női karakter elképzelése</i>	<i>27</i>
<i>IV. 1. 6. Család és a karrier közötti döntéskényszer</i>	<i>29</i>
<i>IV. 1. 7. A konzervatív eszmék, mint a női kvóta gátjai</i>	<i>30</i>
<i>IV. 1. 8. Az üvegplafon-elmélet</i>	<i>32</i>
<i>IV. 1. 9. Az erotikus tőke elutasítása hazánkban</i>	<i>33</i>
V. Európai példák az esélyegyenlőség-mint a női kvóta alapkövének-megvalósulása	37
<i>V. 1. Kilenc vizsgált EU-s ország Pető Andrea kutatásában</i>	<i>38</i>

V. 2. <i>Nők a politikában-Svédország, mint hazánk legnagyobb ellenpéldája a nők politikai reprezentáltságának tekintetében</i>	41
V. 2. 1. <i>Mik segítették a svéd „női modell” kialakulását a politikában?</i>	42
V. 3. <i>Más ország-más kultúra-más megoldások</i>	43
VI. Intézkedések a női kvóta bevezetésének érdekében Magyarországon	47
VI. 1. <i>Magyar Bálint 2007-es tervzete</i>	47
VI. 2. <i>A Nők a Pályán népszavazási kezdeményezése 2010-ben</i>	48
VI. 3. <i>Női politikusok hazánkban a 2014-es választás után</i>	49
VII. Miért van szükség arra, hogy több politikusnő legyen hazánkban?	51
VII. 1. <i>Mindenki legyen képviseltetve</i>	51
VII. 2. <i>Női tulajdonságok</i>	52
VII. 2.1. <i>Elvárások a politikusnőkkel szemben</i>	52
VII. 2.2. <i>Előnyös női tulajdonságok</i>	53
VIII. Összegzés	56
Abstract	58
Felhasznált irodalom	60

I. Bevezetés

A dolgozat tagolása

Dolgozatom- a bevezető és összegző részekkel együtt- nyolc nagy fejezetre tagolódik, mely nagyobb egységek további kisebb alfejezetekre osztoznak.

Az első nagy egység maga a Bevezetés, melyben a szerkezeti és tartalmi elemeket vázolom fel, majd megfogalmazom a szakdolgozat hipotézisét, mely végigviszi az olvasót a téma gondolatmenetét, végül pedig elemzem írásom fő fogalmát, a kvótát.

Az ezt követő egység hat nagyobb részből áll, melyek az esélyegyenlőségtől indulnak ki, a harmadik egység minimálisan foglalkozik a politikusnőkkel, és ezek után a bevezető szakaszok után következik a legfontosabb és egyben legnagyobb fejezet, amely a kvótának gátat szabó problémákat és azok megoldási lehetőségeit taglalja. Ezt követően említtem az elengedhetetlenül fontos európai példákat, köztük kiemelve Svédország hozzáállását a kvótához, majd pedig hazai vonatkozásban a hatodik szakasz foglalkozik a hazánkban a kvóta felé tett lépésekkel, illetve az aktuálpolitika ilyen jellegű történéseivel. A hetedik rész röviden felvázolja gondolataimat arról, hogy melyek azok az okok, amik miatt mindenképpen szükség van a politikusnőkre.

Végül az Összegzés magyar és angol nyelven is olvasható az utolsó fejezetben, ahol levonom a téma tanulságát és megfogalmazom a kutatás eredményét.

I. 1. A dolgozat tartalmi beágyazottsága

A nők társadalomban betöltött helyének meghatározása a történelem során számos változáson ment keresztül. A kezdetekben még önálló személynek sem tekintették az asszonyokat, ma, a XXI. században viszont szavazhatnak, sőt, akár vezető beosztásba is kerülhetnek. Ez azonban csak elmondva ilyen egyszerű, hiszen tudjuk, hogy a hölgyek még manapság is sokszor diszkrimináció áldozatai lesznek azon okokból, mint például a gyermekszülés miatti kimaradó évek, az érzelmi túlfűtöttségük, mint tulajdonság, vagy az, hogy a gyengébbik nemként tekintenek rájuk. Pető Andrea írja a *Nők a pályán* című könyv ajánlásaként: *„Ha valaki ma nőnek születik Magyarországon, nagy valószínűséggel kisebb karriert fut be, kevesebb hatalomra tesz szert, mint egy ugyanolyan képességű férfi. A*

nemre, a korra és a származásra vonatkozó előítéletek makacsul működnek, hiába mondják ki törvényeink a diszkrimináció tilalmát. Ebben az értelemben félkész demokráciában élünk, ahol az intézményi keretek ugyan adottak, de nincsenek kitöltve valós demokratikus tartalommal.”¹

Szakedolgozatom témáján sokat gondolkodtam, és hosszú ideig hezitáltam azon, hogy a nők politikában betöltött helyével és a női kvóta szükségességével foglalkozzak. Egy egészen érdekes esemény sarkallt mégis arra, hogy ezt a témakört válasszam, mégpedig egy férfi ismerősömmel való beszélgetés. Az illető tudván, hogy mesterszakos hallgató vagyok politikatudomány szakon megkérdezte, hogy miről fogok szakedolgozni. Erre én úgy tévén, mint aki már biztos a témájában rávágtam, hogy a dolgozatom címe Nők a politikában lesz, illetve a női kvóta fontosságának bebizonyítása. A fiatalember annyit mondott erre: „Arról aztán két oldalnál többet biztos, hogy nem lehet írni.” Ezen válasz oly mértékben felháborított, hogy akkor eldöntöttem: biztosan ez lesz a témám, és bebizonyítom azt, hogy a nőkre is szükség van a politika világában, és azt, hogy hazánkban fontos a kvóta jelenléte azért, hogy az előbbi történethez hasonló lekicsinylő nézetek ne tudjanak egy erős, céltudatos, politikai ambíciókkal teli hölgyet eltántorítani attól, hogy a neki megfelelő szakmában tudjon érvényesülni.

Azt gondolom ugyanis, hogy az, hogy a politika egy férfiak által uralt világ, még nem jelenti azt, hogy abban ne férnének meg a nők is, hiszen korunk fejlettségét mi sem bizonyítaná jobban, mint hogy mindenki egyenlő és egyazon jogokkal rendelkezik az élet bármely területén. Szász Zoltán, a Pesti Hírlap újságírója kiválóan megfogalmazta elképzelésemet arról, hogy hol van a helye a nőknek az élet minden területén, beleértve a politikát is: „*A nő nem csak nő, hanem ember is. S az, hogy nő, kizárólag a magánügye.*”²

I. 2. A nőkre is szükség van a politikában

Margaret Tacher, Eva Peron, Indira Ghandi, Golda Meir, Benazir Bhutto, Angela Merkel, Hillary Clinton, Jiang Quing- azt hiszem, hogy ezeket a neveket említve nem nehéz kitalálni, hogy a következő oldalak főszereplői azok a nők lesznek, akik egy, még ma is szokatlanul számító pályát választottak.

¹ Bakklane, Berit K. H. (1998) 6. p.

² <http://tinyurl.hu/8LAW/>

Ide sorolhatom- a teljesség igénye nélkül- Kéthly Annát, Slachta Margitot, Szili Katalint, Lendvai Ildikót, Dávid Ibolyát és Hoffmann Rózsát is, akik a magyar történelem és jelenkor híres politikusasszonyai, anyák, feleségek és hétköznapi nők egyben amellet, hogy helyt álltak, vagy helyt kell állniuk a „farkasok között”.

Dolgozaton fő kérdései közt említhető, hogy vajon igaz-e az az állítás, mely szerint a politika nem nőknek való világ, mi az oka az alacsony arányú női politizálásnak, vannak-e különlegességei egy női politikusnak, tud-e olyat nyújtani ebben a nem hétköznapi munkában, amit a férfiak nem. Ezeken kívül pedig legfőképpen az, hogy korunk egyik ebben a témában sokat említett vitakérdése milyen lehetőségeket és irányvonalakat vázol fel, vagyis, hogy szükséges-e egyáltalán a női kvóta a politikában, kell-e segítség a nőknek ahhoz, hogy a politika világába bekerüljenek, megtalálják a helyüket, léteznek-e egyedi tulajdonságaik melyekkel a férfiak nem rendelkeznek, és ha igen, akkor ezt mennyire tudják érvényre juttatni a politikai életben.

Ezen kérdésekre adott válaszaim alapján szeretnék egy utópiát felvázolni, mely szerint mi történne akkor, ha egyszer hazánk miniszterelnöke magas sarkú cipőt és női kosztümöt viselne, vagyis egy „íz-ig-vérig” nő lenne, aki erős és legyőzhetetlen, mint a „Vaslady”³ és a hozzá hasonló asszonyok a világtörténelemben.

I. 3. A hipotézis megfogalmazása

Hipotézisem a következő: a női kvótára szükség van a mai Magyarországon. Ennek okai az én elképzelésemben röviden a következők: e nélkül a pártok és parlament által irányítandó szabályozás nélkül többek között az ősi magyar mentalitás-mely szerint az asszonyoknak a konyhában a helye-, a csak részben megvalósult esélyegyenlőség, a férfiak által uralt zárt politikai szféra és egyéb tényezők miatt sajnos sok olyan tehetséges nő marad ki a közéleti tevékenységekből, akik egyedi tulajdonságaiknak köszönhetően kiválóan el tudnák látni politikai feladatokat.

Bizonyos tárgykörökben kifejezetten szükség lenne a „női gondolkodásra”- ezt egyébként már a világ számos más országában felvetették és sikerrel alkalmazzák. A női egyenjogúság hazánkban még mindig nem a megfelelő szinten van, amely nem csak a politika területén mutatkozik meg, hanem más munkahelyeken is, és a bérezés milyensége

³ Margaret Thatcher, brit konzervatív politikus

is azt bizonyítja, hogy sokszor a női munkaerő kevesebbre tartott, kevésbé megfizetett és egyes területeken kevésbé elfogadott.

Lehetséges lenne egy olyan országban élnünk egyszer, ahol a hölgyeknek nem kell választaniuk az anya, dolgozó asszony, feleség, és boldog, teljes, kiegyensúlyozott nő szerepek közül, mindezt megvalósíthatnák egyazon életben? Egyáltalán lehetséges az, hogy ez beleférjen a napjainkba? Nőként azt gondolom, hogy kötelességem kutatni azt, hogy lehetséges-e anyának, feleségnek és politikusnak lenni egyszerre úgy, hogy az ellátandó feladatok közül egyik se szenvedjen csorbát.

I. 4. Kvóta

Ahhoz, hogy megértsük a női kvóta kérdéseit, először is tisztáznunk kell azt, hogy mit is jelent maga a „kvóta” kifejezés.

A kvóta szó eredeti jelentése⁴ az idegen szavak gyűjteménye szerint arányos rész, hányad. Ennek alapján a női kvóta tehát egy olyan meghatározott százalékos számot jelent, amely a nők bizonyos hányadának részvételét biztosítja első szinten az adott párt, politikai szerepvállalásában. Ez által a politikai erő meghatározott számú nőt jelöltetne a választáson képviselőnek, így több nő kerülne be a Parlamentbe. Ezt követően a „második szint”, vagy lehetőség az lenne, hogy az Országgyűlés is meghatározhatna egy arányszámot, amely által szintén több hölgy lenne a képviselők között. Szükségességét nélkülözhetetlennek tartom egy olyan országban, ahol még mindig az az alapvetés van érvényben, hogy a „férfiak hordják a nadrágot”, és a klasszikus elképzelés még mindig az egykeresős családmódot preferálja.

Olyan véleményem szerint téves elképzelésekre szeretnék rációzni dolgozatomban, amelyek a mai magyar társadalom nagy részének a véleményét tükrözik a női kvótával kapcsolatban⁵, melyek szerint:

- a kvóta azért szükségtelen, mert a magyar nők nem rendelkeznek elegendő és/vagy megfelelő politikai ambíciókkal;
- a kvóta azért szükségtelen, mert a képviseleti demokrácia biztosítja az esélyegyenlőséget;
- a kvóta azért szükségtelen, mert az elismerné a férfiak felsőbbrendűségét.

⁴ <http://idegen-szavak.hu/kv%C3%B3ta>

⁵ A kutatásom során megvizsgált irodalmak által mutatott kép alapján gondolom, hogy ezek a kijelentések érvényben vannak a mai Magyarországon

A kvóta két „szintje” előtt még meg kell említeni a jelöltállítás során zajló előszelektációt, amelyre az jellemző hazánkban, hogy sajnos már ennél az elő szakasznál is problémák vannak. *„A szakaszokat tekintve már a jelentkezőket is lehet szelektálni: előjelölési folyamattal, nevezési előírásokkal. Ilyenkor előírják azt, hogy a jelentkezők (potenciális jelöltek) között bizonyos arányt kell képviselnie egyik vagy másik nemnek. A jelöltek nemi arányát meghatározó kvóta talán a leggyakoribb.”*⁶

A kvóta jellegét tekintve lehet alkotmányos, vagy törvényi szabályozáson alapuló- ez persze attól függ, hogy kötelező érvényű-e minden politikai szervezetre. Ezzel szemben ha belső pártszabályozás dönt a kvótáról, akkor csak az adott pártra vonatkozik a kötelező jelleg, ott jogi úton nem érvényesíthető.⁷

Az arány meghatározására sok kiegészítő feltétel vonatkozhat:

- „zipping”- a két nem képviselői felváltva követik egymást;
- „twinning”- amikor két azonos pozíció közül az egyiket hölgy, a másikat pedig férfi jelölt foglal el;
- „topping- amikor a jobb pozíciót az esélyegyenlőtlenségtől szenvedő csoport foglal el.

A megválasztottakra vonatkozó kvóta is létezik, amikor bizonyos számú mandátumot fenntartanak a kisebbségek számára, ezt nevezik „fenntartott helyeknek”.⁸

Ettől részletesebb tipológiát alkalmaz az IDEA (Institute for Democracy and Electoral Assistance) szervezete, aki a női esélyegyenlőséggel kapcsolatos információk gyűjtésével is foglalkozik.⁹ *„Ez a nemzetközi szervezet négy csoportba sorolja a kvótákat: alkotmányos szintű, törvényi szintű, párton belüli, és – némileg más szempont alapján – regionális szintű kvótákat különít el.”*¹⁰

A nemek közti képviseleti arányokra vonatkozó előírásoknak három szintje lehet: alkotmányos, törvényi szint és pártokon belüli szint.

⁶ Ilonszki Gabriella- Várnagy Réka (2007) 19. p.

⁷ <http://tinyurl.hu/PM08/>

⁸ Ez nagyon ritka a nők tekintetében, legfőképpen az etnikai kisebbségekkel szemben alkalmazzák

⁹ A politikai rendszer demokratikus tartalmára vonatkozó adatnyilvántartás, elemzés mellett

¹⁰ Pető Andrea (2008) 20. p.

II. Az esélyegyenlőségről

II. 1. A feminizmus kezdeti lépései hazánkban

A magyar feminista megmozdulások már az 1800-as évek elején jelen voltak hazánkban. Sok olyan esemény történt, amely arra enged következtetni, hogy a nők már ekkoriban is rendelkeztek politikai és egyéb vezetői ambíciókkal. Ebből a korszakból lehet ismerős Brunszvik Teréz, Bezedéry Amália és Brunszvik Júlia ¹¹neve, akik az első óvoda, falusi kisdedóvó és bölcsőde megalapításában játszottak fontos szerepet. Ezek az intézmények azért lesznek jelentősek az asszonyok elhelyezkedésének megkönnyítésében, mert általuk megoldottá válik majd a munkaidő alatti gyermekelhelyezés problémája. Már itt megszületett az első nők szavazati jogát célzó javaslat, amely az első kezdeményezés volt Európában, 1872-ben. Az ezt megelőző évben adták ki először-azonos néven-a mai Nők Lapja elődjét, amely akkor még a nők munkaképesítésének heti közlönye volt. Főszerkesztője a kezdetekben Egloffstein Amália volt.

A nők munkába állítását néhány férfi is lelkesen támogatta, köztük például Deák Ferenc, aki 1870-ben azt mondta: „*Olyan egyént, aki valamit tud, és tudását érvényesíteni akarja, csupán azért, mert nő, elutasítani nem lehet.*”¹²

II. 2. A nők szavazati jogának alakulása Magyarországon

Először is tisztázni szeretném a választójog fogalmát. Választójognak nevezzük az állampolgárok azon jogát, mely szerint demokratikus jogaikkal élve dönthetnek arról, hogy kik legyenek azok a személyek, akik képviselni fogják őket az elkövetkezendő politikai cikluson keresztül. A választójognak négy alapelvét ismerjük, amelyek a modern társadalom vívmányai, hiszen ez előtt néhány tíz évvel még nem voltak jelen a fejlett demokratikus országokban, így hazánkban sem.

Eszerint a választójog

- általános- vagyis minden nagykorú állampolgárra vonatkozik;
- egyenlő- mindenkinek a szavazata ugyanannyit ér;
- titkos- szavazófülkében, egyedül tesszük meg voksunkat;

¹¹ <http://tinyurl.hu/8LAW/>

¹² <http://tinyurl.hu/sI2N/>

- és közvetlen- vagyis közvetlenül a jelöltre adjuk le szavazatunkat.

A választójog általánossága világszerte más és más időpontokhoz köthető. A XX. században történt meg a fordulópont, mellyel a nők is az urnák elé vonulhattak. Ez előtt a nő nem számított önálló személynek, házasságkötéséig az apja, azt követően pedig a férje tulajdona volt. Az ún. szüfrazsett mozgalmak hozták meg az áttörést ezzel kapcsolatban, amelyek Angliában aratták a legnagyobb sikereket, de hatásuk világszerte alapjaiban változtatta meg a nők helyzetét. Két fontos dátum köthető e törekvésekhez, az egyik 1871, amikor is megalakult a Nők Szavazati Jogának Országos Szövetsége, a másik pedig 1903. október 10, amikor létrejött a Nők Társadalmi és Politikai Uniója. Hazánkban 1920-ban történt, hogy a nők is szavazati jogot kaptak, de ezzel még csak részben valósultak meg az általánosság feltételei.¹³

Ennek előzménye, hogy Magyarországon az 1848-as törvényekkel kialakult a polgári átalakulás lehetősége, megszülettek a polgári szabadságjogok, de az V. törvénycikk mégis kizárta a nőket a választásból. A kiegyezés után többször beszéltek a nők szavazati jogáról, de komoly előrelépés a századfordulóig nem történt az ügyben. Ez után, 1904-ben alakult meg a Feministák Egyesülete, melynek alapítói Glücklich Vilma és Bedy-Schwimmer Rózsa¹⁴ voltak, valamint az 1890-ben létrejött Magyarországi Szociáldemokrata Párt is nagyban támogatta a nők szavazatával kapcsolatos kérdések előrehaladását. *„A felmérés eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy már a század elején is voltak olyanok, akik nem vonták kétségbe, hogy a nőknek választójogot kell adni, voltak olyanok, akik elzárkóztak a jogkiterjesztéstől, mások pedig cenzusokhoz kötötték volna a választójogot. A kutatások alapján azonban azt gondoljuk, hogy akik feltétel nélkül támogatták a választójog megadását, azok is inkább cenzusok teljesítése mellett gondolták az egyenjogúsítást. A feministák a Nő és Társadalom című lap 1909. július 1-jei számában tették közzé a szervezet politikai programját, 31 pontban, „Miért kell a nőknek választójog?”¹⁵ címmel.”*

Vázsonyi Vilmos 1918-ban 13 beszédet mondott a nők választójogának védelmében, amelyekben arra utalt, hogy az asszonyok előretörése az az előtti években szembetűnő volt, és nem szabad elfelejteni, hogy a háború miatt távol maradt férfiak helyett is a nők dolgoztak, akik láthatóan megállták a helyüket. Ezekkel a tényekkel érvel Vázsonyi a

¹³ <http://tinyurl.hu/vxAd/>

¹⁴ <http://tinyurl.hu/O6wC/>

¹⁵ <http://tinyurl.hu/8LAW/>

mellett, hogy ha az ínséges időkben is kitartóan és megfelelően teljesítettek a hölgyek, akkor a választások során is átgondolt és következetes döntést tudnának hozni.

„...nem találtam azt a bizonyítékot, hogy a nő fiziológiailag képtelen arra alkatánál, szervezeténél fogva, hogy azt a magasztos érettséget, amelyet eddig tanúsítottak a választásoknál, ő is tanúsítsa, és nem képes ezt a nagyszerű jogot komolyan gyakorolni.”¹⁶

Végül aztán 1919-ben, a Tanácsköztársaság bukását követően a Friedrich-kormány programjában szerepelt az általános és titkos választójog bevezetése. Ez a rendelet a nők választóságának feltételeit egy kivétellel ugyanúgy fogalmazta meg, mint a férfiakét, a kivétel pedig az volt, hogy a nőknél kikötötték az írni-olvasni tudást is a választójog további kritériumaként:

„21. évét betöltötte, aki 6 év óta magyar állampolgár, fél év óta ugyanabban a községben lakik, vagy ott lakása van, ennek az életkornak a betöltése előtt is választójoguk van azoknak, akik 1918. évi november hó 1. napja előtt legalább 12 héten át a harctéren arcvonalbeli katonai szolgálatot teljesítettek.”¹⁷

Magyarországon tehát viszonylag hamar tudtak élni az asszonyok szavazati jogukkal, nem úgy, mint Svájcban, ahol ez csak 1971-ben következett be. Míg az Egyesül Arab Emírségek 2006-ban adta meg a választás lehetőségét asszonyainak, addig Szaúd-Arábia egyedül maradt muszlim országgént, ahol ez a lehetőség még mindig nincs feltárva a hölgyek előtt.

A teljesen általános választójog létrejött hazánkban 1945-ben történt meg, de 1945 és 1947 más kedvező eseményeket is hozott: az egyetemek korlátozás nélkülsége a hölgyek felé, családjogi reform, nyugdíj-kérdés rendezése, nemek közötti diszkrimináció megszüntetése. 1949. X. 26-ban a XLII. törvénycikk fogalmazta meg a nők egyenjogúságát Magyarországon.

¹⁶ <http://tinyurl.hu/8LAW/> im. Rubicon-Vázsonyi Vilmos beszédei és írásai. Második kötet. Az Országos Vázsonyi-emlékbizottság kiadása, Bp., 1927. 228–229. p.)

¹⁷ <http://tinyurl.hu/8LAW/>

III. Politikusnők

A Wikipédia oldalon keresve a híres magyar politikusnők kifejezésre összesen 75 darab cikket találtam ¹⁸. Bár a Wikipédiára nem hivatkozhatunk hivatalos forrásként, kiindulópontnak azonban mégis jónak találom abból a szempontból, hogy körülbelüli képet kapjunk arról, hogy mégis milyen kevés hölgy választja a politikát hivatásként Magyarországon. Ez a szám már magába foglalja például Zrínyi Ilonát, vagy Mária magyar királynőt ¹⁹. Mária érdekessége, hogy Anjou-házi királynő volt, de abban az időszakban még nem fogadták el hivatalosan női királyként, ezért apjának fiúsíttatnia kellett. Ennek következtében nem „regina” ²⁰, hanem „rex” ²¹ lett belőle, mert a regina jelző a király feleségére utalt, nem volt jogi keret a királynő, mint uralkodói rang bejegyzésére.

III. 1. Magyar politikusnők a történelemben

Hazánkban a női politizálás hivatásszerű üzésére való kezdeményezések egészen 1822-ig visszavezethetőek, amikor is Karacs Ferencné Takács Éva ²² első magyar nőként leírta, hogy azonos oktatás mellett a nők a művészetben, a tudományokban és a politikában a férfiakkal egyenlő teljesítményre lennének képesek. Ő maga is nagyon sokoldalú asszony volt, a munkát nem kerülve mindent elvállalt, hogy a szülei halála után tudja finanszírozni testvérei taníttatását.

III. 1. 1. Slachta Margit, a konzervatív

Az 1800-as évek végén, pontosan 1884-ben született meg a hazai feminista mozgalom egyik nagyasszonya, a magát keresztény feministának valló Slachta Margit. A lengyel származású nő azért volt jelentős alakja a nők politikában való részvételének általánossá tételében, mert ő volt az első képviselőnő hazánkban.

¹⁸ <http://tinyurl.hu/jCy1/>

¹⁹ 1382-től uralkodott

²⁰ királynő

²¹ király

²² <http://tinyurl.hu/vJTW/>

Fiatalkorát áthatotta a kor szelleme, hiszen az 1900-as évek elejét alapvetően határozta meg a számos feminista törekvés, mondhatjuk azt, hogy a század első fele volt a feminizmus virágzásának kora Magyarországon. *„1906-ban megalakult a Magyar Keresztény Munkásnők Országos Egyesülete (Geőcze). Ugyanebben az évben az Országos Katolikus Nővédő Egyesület is zászlót bontott – tehát a századfordulót követő első években már legalább két országos hatósugarú keresztény nőszervezet létezett és működött.”*²³

Az életrajzával szakdolgozatomban nem különösebben kívánok foglalkozni, de a róla készített dokumentumfilmhez szükséges kutatások fontosak lehetnek abból a szempontból, hogy bebizonyítsam, a női kvóta szükséges ahhoz, hogy segíthessen elhelyezkedni a valódi politikai ambíciókkal rendelkező asszonyoknak.

Az analízis során a grafológus az alábbi következtetéseket vonta le:

*„1. Az átlagtól alapvetően különbözik, magasrendű öntudata és küldetésstudata van. 2. Erősen vezetett és mégis nagyon erősen vezető karakter. 3. Egyénisége csupa ellentmondás, de harmóniában lévő ellentmondás, teljesen nyitott ember, aki belül teljesen zárt. Nincs magán énje, ugyanakkor jóindulatú és nyitott kifelé, sőt segítőkész. 4. Nőiessége és férfiassága egy egészen egyedülálló kuriózum, a legnagyobb nő és a legkeményebb férfi együtt.”*²⁴ Ezek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy Slachta egy olyan személyiséggel rendelkező asszony volt, aki a legjobb karakterű politikusnál is összetettebb, és ez által megfelelő tulajdonságjegyekkel rendelkezett a politikai pályához.

Slachta Margit Krisztus jegyese volt, aki nagyon sok lépést tett a női egyenjogúság felé. Előadásokat tartott a munkásnők helyzetéről, adományokat gyűjtött és szerkesztője volt az először A Keresztény Nő, majd a Magyar Nő című ugyanazon lapnak, melyben cikkek sorozatát publikálta a nők választójogáról és a női érdekképviseletről.

Slachta alapvetően nem vetette el azt, hogy a nőknek teljesíteniük kell családayai és feleségbeli feladataikat. Elhatárolódott a radikális feminizmustól, de a nők választáshoz való jogát szükségesnek tartotta, és harcolt érte. 1918-ra összeállította elképzeléseit a nők szavazati jogával kapcsolatban és azt be is nyújtotta a Belügyminisztériumba. Az 1921-1922-es országgyűlésen fel is szólalt az ügy érdekében, és kiemelte, hogy a választásokon helyük van a nőknek, sőt, hangsúlyt helyezett azokra a női tulajdonságokra, amelyekre szükség lehet a döntés során. Fontosnak tartotta, hogy a női szó is hangot kapjon, mert az

²³ <http://tinyurl.hu/OfdN/> im.

²⁴ <http://tinyurl.hu/OfdN/> im.

asszonyokról tudva levő, hogy takarékosabbak, gondoskodóbbak, mint a férfiak, ami még jól jöhet az államháztartásnak.

A szociális problémákat tartotta a társadalom legnagyobb feszítő erejének, és nem az úri kisasszonyok ingyenes ételosztásait tartotta a szociális problémák orvosságának, hanem a politika szervezett keretei közé akarta helyezni azokat. „...nemcsak a nyomor és szenvedés enyhítésére kell gondolnunk [...] hanem a szegénység, nyomor okainak megszüntetésére kell törekednünk.” *A társadalom egészében jelen kell lenni, mégpedig ott, ahol a bajok születnek a megelőző és „megszentelő szeretettel”.*²⁵

Az 1920. január 20-26. között megtartott választásokon még nem volt nő a jelöltek között.²⁶ Később, a pótválasztásokon merült fel Slachta missziós nővér neve, akit a Keresztény Nemzeti Egység Pártja abszolút többséggel a jelöltek közé helyezett. „*Slachta Margit 5471 érvényes szavazatot szerzett, s ezzel fölényesen maga mögé utasította férfi vetélytársait: a korábban népjóléti miniszter Csilléry András 3642 szavazatot kapott, míg a két másik jelölt voksainak száma – Szentirmay Ödöné és Török Eleméré – az ezret sem érte el (817; 557).*”²⁷

Ezekből az adatokból is kiderül, hogy Slachta Margit egy karakán nő volt, aki meggyőzve a férfiakat is maga körül elsőként érte el, hogy nőként a parlamentbe kerülhessen egy olyan korban, amikor még a nők választójoga is friss vívmánynak számított.

III. 1. 2. A Keresztény Női Tábor

A párt 1918 és 1922 között Keresztényszocialista Női Tábor néven működött, Slachta Margit alapította, akinek nagy érdeme volt a nők választójogának elfogadtatása, Slachta 1918 és '19 között a párt színeiben képviselő is volt. 1922 és 1944 között már Keresztény Női Tábor néven működtek és létezésüket 1944-ben Sztójay-kormány tiltotta be.

Ezt követően a Keresztény Demokrata Néppárt keretein belül még 1947 és 1949 között működött a KNT, ekkori betiltása után sohasem szerveződött újjá. A parlamentbe 1945-ben, a Demokrata Néppárt körein belül jutott be, majd 1947-ben önállósult és a nagy választási csalások ellenére 4 mandátumot szerzett a '47-es választáson. A párt

²⁵ uo. im.

²⁶ A női mozgalmakat nagy buzgalommal támogató Magyar Szociáldemokrata Párt nem indult a választásokon, pedig eséllyel indíthattak volna női jelölteket soraik között

²⁷ <http://tinyurl.hu/OfdN/> im.

plakátjainak megvizsgálása után láthatjuk, hogy Slachta és pártja nem csak a nőket, hanem a férfiakat is zászlaja alá kívánta csalogatni, elvhűségét keresztény mivoltára alapozta, a programjában a Tízparancsolat érvényesítésnek tervével kampányolt a törvényhozásban.

Slachta ország-világ előtt vállalta keresztény feminizmusát, amellyel nyíltan el kívánt válni a radikális feminizmustól és a konzervatív feminizmustól is, amely a nőket csak a családjában szerepben tudta elképzelni. Ezzel a két irányzat közti elképzelésével sokakat meggyőzött a választásokon, de nem tudott sokáig működni párta a '49-es betiltásuk miatt.

A következő női szerveződés a látszólag párton kívüli Magyar Nők Demokratikus Szervezete volt, amely 1945 és 1956 között működött. Látszólag tehát ez egy civil szervezet volt, melynek fő célja a nők helyzetének törvényi szabályozása volt, a férfikkal való teljes egyenjogúság elérését tűzték ki célul. E mellett számos közös ügyet támogatott a szervezet, ilyenek voltak például: anyatejgyűjtő és elosztó állomások létrehozása; vándorkelengyék gyűjtése; vándorautó indítása, amely a gyógyszereket, tápszereket a rászorulókhöz elszállította és nagyon fontos feladatot láttak el azzal, hogy szaktanfolyamokat indítottak a nők számára azok nevelése és felvilágosítása érdekében.

Az MNDSZ utódja a Magyar Nők Országos Tanácsa lett, amely 1957-ben alakult újjá és 1989-ig működött.

A magyar történelemben tehát találunk olyan elemeket, amelyek a nők politikai szerveződéseit igazolják a 20. században. Ez azonban nem bizonyítja, hogy egy ilyen csoportosulás manapság is megállná a helyét a politikai palettán.

III. 1. 3. A Slachta-Thatcher párhuzam

A Slachtáról olvasottak alapján nem kerülhetem meg azt, ami számomra egyértelmű, hogy mennyire emlékeztet személyisége és életútja a méltán híres Margaret Thatcheréhez²⁸, aki Anglia miniszter elnökeként szintén tudott nőként érvényesülni a politikában.

Mindketten talpraesett és nagy tudású asszonyok voltak, akik korukban elérték azt, amiről sokan el sem tudják képzelni, hogy egy nő is véghezviheti. A Slachtához és Thatcherhöz hasonló asszonyok bizonyítják a legjobban azt, hogy a modern nők igen is meg tudják állni a helyüket a politikában.

²⁸ A Vaslady- színes, magyarul beszélő, angol-francia életrajzi dráma, 105 perc, 2011

Azt gondolom, hogy politikusi véna nem nemtől, hanem jellemtől függ. Ahhoz, hogy ezt a köztudat is elfogadja, az kell, hogy a nők bátrabbak, a férfiak pedig befogadóbbak legyenek az „újdonságokkal” kapcsolatba. Ezt azonban csak akkor lehet megvalósítani egy „maradi” gondolkodású társadalomban, ha a nőket kötelező arányszámokkal inspirálják a hivatásszerű politizálásra. A Slachtahoz hasonló példaképek pedig biztatnak arra, hogy van jövő az asszonyok számára. Thatchernek is számos követője akadt hazájában, nagy hatást gyakorolt az angol nőkre, és Slachta Margit után is több asszony a nyomdokaiba lépett.

III. 2. Kéthly Anna, a szocialista

Slachta Margithoz hasonló karakán politikusnőnk volt Kéthly Anna, akinek életéről és munkásságáról kiváló összefoglalót írt B. Kádár Zsuzsanna, amely a Társadalmi nemek képe és emlékezete Magyarországon a 19-20. században című kötet hasábjain jelent meg.

Kéthly 1920-tól SZDP tag volt, majd beválasztották az MSZDP vezetőségébe, az Országos Nőszervező Bizottságba és a Magyar Magántisztviselők Szövetségének elnökségébe is. Képviselő 1922-ben lett a nemzetgyűlésben. Szakszerű érveivel még a férfiakat is meggyőzte, figyelemmel hallgatták, pedig nem mindig tipikusan női témákban nyilatkozott²⁹.

A numerus clausus eltörlését szívügyének tekintette, és ezen kívül foglalkozott a népegészségüggyel, a gyermekneveléssel, a munkásság helyzetével és az iskoláztatással is. Ma is sokszor halljuk róla azt a találó megjegyzést, amit akkoriban emlegettek: „*egyetlen férfi van a magyar parlamentben- az is nő*”.³⁰

Slachta mellett Kéthly pályája és határozott jelleme mi sem jobb bizonyíték arra, hogy a magyar nőkben mindig is meg volt a politikai karrier lehetősége.

Kéthly Anna mindössze 33 éves volt, amikor berobbant a politikába. Otthonosan mozgott a férfiak által uralt világban, tiszteletet és elfogadást követelve kortársaitól. A nőkérdéssel kapcsolatban nagyon vehemens volt, csalogató kampánybeszédei a szocialista táborba csalogatták az asszonyokat, akiknek a csatlakozás ellenében a szocialista asszony képét ígerte megvalósulni, aki megértő társ a férje mellett, és gyermekét felvilágosult neveléssel engedi majd útnak.

²⁹ Pető Andrea (2002)

³⁰ ou. p.92.

Kéthlyt barátnője, Várnai Zseni a jellemzéséből³¹ úgy ismerhetjük meg, mint egy olyan asszonyt, akinek teljes harmóniában volt külső és belső énje. A legjobb ellenpélda volt arra a negatív elképzelésre, mely szerint a politikai pályát választó nők elférfiasodnak. A róla korszakában alkotott kép egy olyan nőként írja le, aki soha nem akart férfiasnak látszani, igazi nőként viselkedett és öltözködött, kisugárzása mindenkit elsőre elvarázsolt. Megjelenése nem volt feltűnő, mégis ki tudott tűnni a tömegeből belső kisugárzása miatt. Férfiasnak mondható egyetlen tulajdonsága barátnője szerint az volt, hogy mindig tudta, hogy mikor kell megszólalnia és mikor kell hallgatnia. Nem fecsegett feleslegesen, azt hiszem itt is látszik, hogy jelleme politikai pályára született attól függetlenül, hogy igazi nő volt mellette. Egyedien forgatta a szavakat, hiszen nem csak az értelemre, de a szívre is hatni tudott, ami ritka tulajdonság a politikusoknál. A benne lévő erkölcsi erő még az ellenségeit is lefegyverezte.

Ha nem következik be pártja megsemmisítése és az ő bebörtönzése majd emigrációba kényszerítése, akkor talán azzal a nem mindennapi karakterrel, amivel rendelkezett kinevelhette volna az utána következő generáció hozzá hasonlóan kemény politikusnőit.

III. 3. Napjaink politikusnői

Az elmúlt években politikailag aktív nők példáján keresztül felvázolható, hogy nem hiányzik az ambíció a magyar asszonyokból a politikai pálya felé. Ide sorolnám a teljesség igénye nélkül a következőket³² : Dávid Ibolyát, az MDF elnökét; Dobrev Klárát³³, Meddgyessy Péter kabinetfőnökét; Hankiss Ágnes, Fideszes Európai Parlamenti képviselőt. Hoffmann Rózsát, a köznevelésért felelős államtitkárt; Morvai Krisztinát, a Jobbik EP képviselőjét; Solt Ottiliát, az SZDSZ alapító tagját. Szalai Annamáriát, a Médiatanács elnökét; Szili Katalint, aki 2002 és 2009 között volt az Országgyűlés elnöke, és még sorolhatnám.

Azt gondolom, hogy a női politikusok kis száma hazánkban nem abból az okból következik, hogy nincs megfelelő ambíció a magyar asszonyokban, hiszen az imént említett néhány példa bizonyítja, hogy ezek a hölgyek egytől-egyig jól kvalifikált, kiváló szakemberek, nagyon jó politikusok. A ranglétra „megmászása” az ő számukra sokkal

³¹ <http://tinyurl.hu/ZZXE/>

³² <http://tinyurl.hu/uR6O/>

³³ Egyébként Gyurcsány Ferenc ex-miniszterelnök felesége.

nehezebb és megterhelőbb volt, mint férfitársaiknak, hiszen a kezdeti nehézségek mellett sokszor álltak szembe azzal a sztereotípiával, hogy „egy nőnek a konyhában a helye”.

Margaret Thatcher életútja kiválóan elénk tárja, hogy mennyire nehéz volt-és még ma is az- előrelépni, és asszonyként elfogadtatnia magát valakinek ebben a világban. A sztereotípiák ellensúlyozása érdekében azt gondolom, hogy megfelelő lehet a kvóta bevezetése, amely segítené kiküszöbölni ezt a komoly problémát.

IV. A képviseleti demokrácia problémái a nők érvényesülésének szemszögéből

A következő fejezetben- mely egyben dolgozatomban legnagyobb terjedelmű része is- azt szeretném elemezni, hogy melyek azok a fő problémák, amik véleményem szerint a női kvóta megvalósulásának az akadályait képezik a mai Magyarországon. Azt gondolom, hogy ha ezeket a visszatartó és akadályozó elemeket kiiktatnánk, akkor a női kvóta könnyebben meg tudna valósulni, és ez által több nő kerülne be a politikai életbe, és kiegyenlítődne a demokratikus deficit.

IV. 1. Képviseleti demokrácia

Először is tisztázandó a képviseleti demokrácia fogalma. A képviseleti demokráciákban közvetve vagy közvetlenül a nép választja a képviselőket, akik később a közügyekben döntést fognak hozni.

A- mindenki számára elérhető- Nemzeti Választási Iroda megfogalmazásában:

„Képviseleti (közvetett) demokrácia: ³⁴A képviseleti vagy közvetett demokrácia esetében a nép az általa választott képviselők révén gyakorolja a közhatalmat és népszuverenitásból fakadó egyéb jogait. A képviseleti demokrácia a mai modern demokratikus államok általánosan elterjedt hatalomgyakorlási formája. (Ld. még: közvetlen demokrácia)” ³⁵

IV. 1. 1. Férfiak kontra női vezetők

A nő és a politikum című könyvben Licskó György kiválóan megfogalmazza a képviseleti demokrácia nőkkel kapcsolatos problémáját és annak megoldását: *„Mivel a nők döntéshozó folyamatokban betöltött pozíciója kifejezetten gyengének ítéltető, a képviseleti demokráciát úgy kell továbbfejleszteni, hogy a döntéshozatalban a nőknek a férfikkal egyenlő lehetőségük legyen.”³⁶*

A demokrácia által biztosított jogok annak a kérdésnek a felvetésére sarkallják a társadalom tagjait, hogy miért ne szavazhatna arra a jelöltre, akire akar, miért van szükség

³⁴ <http://tinyurl.hu/Wnpi/>

³⁵ ou. im.

³⁶ Palasik Mária (2007) 32. p.

a nemek arányának meghatározására. Ezzel kapcsolatban azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy az alaptörvény által meghatározott formális jogegyenlőség nem minden esetben áll fenn, vagyis a hölgyek már eleve a jelöltállítás során hátrányt szenvednek³⁷. Nem biztosítottak számukra a demokrácia egyenlő feltételei, amelyet valahogyan ki kell egyenlíteni.

Úgy vélem, hogy a női kvóta a képviseleti demokrácia általi egyenlőség miatti szükségletensége alapvetően a férfiak vesszőparipája, amit a női politizálás ellen próbálnak felhasználni. Ide beemelném a hímsovinizmus jelenlétét napjainkban, amely a fejlődő európai országok-köztük Magyarország-egyik nagy problémája. Ezt kiválóan megfogalmazza a következő idézet: *„A férfilegika felsőbbrendűségére való hivatkozás. A férfi az „észre”, a „logikára” vagy „helytálló”érvekre hivatkozik azzal a céllal, hogy a nőre magára nézve előnytelen gondolatokat, magatartásokat vagy választásokat erőltessen. Az ezt a manővert használó férfi abból indul ki, hogy az övé az egyetlen, vagy legalábbis a legjobb érv. Nem ad teret eltérő érzéseknek vagy kívánságoknak, illetve alternatív megoldásoknak, valamint feltételezi, hogy érvei előadása önmagában feljogosítja őt érvei keresztülvitelére. A férfi nem fogad el a nőtől bármit, ami nem úgynevezett logikus érv (miközben persze a férfi úgy gondolja, hogy a nő soha nem fog tudni ilyenekkel előállni). A nő-hacsak nem akarja, hogy elsöpörjék- kénytelen teljesen tisztában lenni saját álláspontjával és az azt alátámasztó érvekkel. Ez a fajta manőver különösen hatékony olyan nőkkel szemben, akiknek valóságfelfogása az érzékelésen, vagy az intuíción alapul.”*³⁸

A férfiak eszköze tehát az az elgondolás, mely szerint a nők természetüknél fogva nem lehetnek elég rátermettek a politikai pályára, és a hölgyek nem tudnak megfelelő érveket felsorakoztatni az adott helyzetekben.

Cserhák Judit az 1980-as évek közepén Egészségügyi miniszter lett. Az ő véleménye az megválasztásáról, hogy nagyban befolyásolta a döntést az a szituáció, hogy akkor egyedülálló, férjezetlen nő volt, és nem volt mellette egy olyan férfi, aki hátráltatta volna szakmai előrelépését³⁹.

Ebből következően felmerülhet bennünk a kérdés, hogy valóban szerepet játszanak-e a férfiak a nők előrelépésének megnehezítésében? A család sok szempontból „hátráltató

³⁷ <http://tinyurl.hu/PM08/>

³⁸ <http://tinyurl.hu/SKTA/> 38. p.

³⁹ <http://tinyurl.hu/eRLO/>

tényező” ebből a szempontból, de fontos megjegyezni, hogy ezt az elképzelést le kell szűkítenünk Magyarországra.

Az EU számos más országában ez nem jellemző, hiszen sok intézmény és lehetőség segíti a nőket abban, hogy tanulni és dolgozni tudjanak a család mellett.

Cserhák Judit szerint sajnos egy politikusnő esetében legtöbbször nem a szakmai tevékenységére emlékeznek a kollégái és a közvélemény, hanem a nőiségére utaló külső elemekre, az ő esetében arra, hogy csizmát vagy cipőt viselt-e.

A női vezetők esetében nem azt nézik, hogy milyen vezető, hanem azt, hogy milyen asszony, anya, feleség. A „Hogyan viseli a családját, hogy sokat dolgozik?”kérdést mindig csak a hölgyek felé intézik, a férfiakhoz soha.

Manapság tehát az, hogy a férfiak többségben felsőbbrendűnek tekintik magukat, létező probléma. Ezt kiválóan írja le Gurmai Zita a *Nők a pályán* című Pető Andrea által szerkesztett könyvben, ahol felsorolja és kifejti azokat a jellemző magatartásformákat, amiket a férfiak gyakorolnak a nőkkel szemben (és ez sajnos gyakran megjelenik a politikai pályán is).

Ide sorolja a gúnyolódást, az információk visszatartását, amikor is az urak egymás közt cserélnek információkat, de ezeket a hölgyekkel nem osztják meg. A szégyen és büntudat keltése mindkét nemre egyaránt jellemző, a nők egymás felé is sugallnak olykor olyan érzéseket, amelyek azt közlik, hogy a másik fél bármit tesz, az rossz, például: ha részt vesz a közéletben az a baj, ha nem, akkor pedig az.

*„Időről időre előfordul, hogy a férfiak a nők ajánlásait, véleményét a sajátjukként terjesztik elő, s ezzel elismerést szereznek.”*⁴⁰ Gurmai Zita szerint a nők ilyen esetekben sokszor éreznek keserűséget, hiszen az ő ötletükről volt szó, de tekintve az adott helyzet fontosságát, nem állnak ki magukért, és a saját erőfeszítéseiket feláldozzák az ügy érdekében.

IV. 1. 2. A 2014-es választások előtti „férfi elképzelés”, avagy napjaink hímsovinizmusa

2014 februárjában, a választások előtt mindössze két hónappal megjelent Index cikkben Tóth Gergely véleménye a férfi politikusok női politikusokhoz való viszonyáról a következő: *„Nőket csak mutatóban látni; mutatóban persze szép számmal, hiszen azt*

⁴⁰ Bakklane, Berit K.H. (1998) 47. p.

minden képviselő presztízskérdésnek tekinti, hogy legyen pár 25 éves, dögös-kiskosztümös Klárikája vagy Erzsikéje. De ennyi elég is: a magyar politikai elitet nyaktól felfelé már nem érdeklik a nők.”⁴¹

„Egy szakma devalválódását annak elnöiesedése jelzi, ez a veszély azonban nem fenyegeti a politikát, ami még mindig zártkörű férfi elit klubnak számít, ahova „dísznek” vesznek be nőket a politikai korrektség kedvéért.”⁴² A két, különböző személytől származó idézet a női politikusok magyarországi elfogadtatásának nehézségeit tükrözi.

A Tóth Gergely cikkének címe szerint Minden eddiginél macsőbb lesz a magyar parlament, amelyre persze még nem vehetünk mérget, mert ezek csak feltételezések, de minden kutatás, köztük a Policy Solutions-é is azt engedi megjósolni, hogy a nők aránya a politikában nőni biztosan nem, inkább csökkenni.

Tóth Gergely szerint a hölgyek parlamenti felszólalásait egyenesen nem veszik komolyan a férfiak, sőt, sokszor még megszégyenítő kinyilatkoztatásokat is tesznek azokra reagálva.

„A tudósító számára az is feltűnő, hogy azt a kevés képviselőnőt sem nagyon veszik politikusszámba. Hiába szoktak rendszeresen felszólalni napirend előtt, azaz a parlamenti főműsoridőben, képviselőtársaik általában tesznek rá, miről beszél Szél Bernadett vagy Dúró Dóra.”⁴³

Pártok tekintetében a most következő választáson a Fidesz női jelöltjei általában a legesélytelenebb körzetekben vannak indítva. A baloldali „5 párt”, annak ellenére, hogy kiállt a női kvóta mellett a női jelöltek számát tekintve csak a látszatot szerették volna fenntartani. *„Az Összefogásban a kétszáz helyből 42-őt kaptak nők, amivel meg is van a vállalt 20 százalék. A listás helyek háromnegyede persze csak dísznek van, a valódi mandátummal kecsegtető élményben pedig kevés a nő.*”⁴⁴

A jelöltlista átnézése utáni számolás azt eredményezi, hogy az 5 összefogó párt annak ellenére, hogy kardoskodott a 20%-os női kvóta mellett, valójában abból csak 12%-ot valósított meg. Az LMP tartja a 20%-os arányt a politikusnői javára, de nem tudhatjuk, hogy egyáltalán eléri-e az 5%-os bejutási küszöböt.

Az esélyegyenlőségért folytatott küzdelem korunk egyik fontos feladata még akkor is, ha a képviseleti demokrácia-elméletben- ezt kívánja biztosítani.

⁴¹ <http://tinyurl.hu/NafI/>

⁴² <http://tinyurl.hu/QLCl/> 3. p.

⁴³ <http://tinyurl.hu/NafI/>

⁴⁴ uo.

A probléma az alapoknál kezdődik, és az „ördög mindig a részletekben rejtőzik”: még mindig nagyon kevés olyan férfi van, aki egyenlőképpen elismeri és becsüli azokat az asszonyokat, akik esetleg a családi idill helyett a karriert, ezen belül a politikai karriert választják.

IV. 1. 3. Rejtett diszkrimináció és bérkülönbségek

A következő létező probléma, ami miatt „kevés” a demokrácia által biztosított egyenlőség, az ún. rejtett diszkrimináció, melyet az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 9.§-a nevesít is. Ebből következik, hogy az egyenjogúság nem vezet automatikusan esélyegyenlőséghez.

2001-ben kísérelték meg az esélyegyenlőségi törvény bevezetését, mely kimondja a nők és a férfiak egyenlőségét. A terv meghiúsult, mert nem kapván elegendő támogatást nem tudták benyújtani az Országgyűléshez.

„...a nők alulreprezentáltsága demokráciadeficit, és Magyarországon ebben a tekintetben (is) „helyzet van”, a kérdést nem csupán napirenden kell tartani...”⁴⁵

A kimondottan egyenjogúsági törvény az 1980-as években Hollandiában, Olaszországban, Franciaországban és Finnországban megvalósult.

E rejtett diszkrimináció legjobb bizonyítéka a megkülönböztetett bérezés, ami a nemek között van. Néhány országban már 1980 előtt elfogadták az egyenlő bér-törvényt, Finnországban, Hollandiában, az Egyesült Királyságban, Olaszországban és az akkori Nyugat-Németországban.

Hariett Silius tanulmányából kiderül, hogy a 20%-os bérkülönbségek megmaradtak, ezen kívül pedig *„Egyenlőtlenség, diszkrimináció és eltérő bánásmód az összes országban dokumentálható.”⁴⁶*

2007 az európai esélyegyenlőség éve volt. Március 8-án, a Nemzetközi Nőnapon újra napirendre került a nemek közti keresetbeli különbségek problémája. *„Az Európai Unió 2005. évi jelentése szerint a nők és férfiak közötti keresetbeli különbségek Magyarországon (2005) 11%. Az EU 25-nél (2005) 15%. A legkisebb különbség Máltán található (4%), a legnagyobb pedig Cipruson (25%).”⁴⁷*

⁴⁵ <http://tinyurl.hu/7e08/> im. 11. p.

⁴⁶ Pető Andrea (2003) 58. p.

⁴⁷ <http://tinyurl.hu/vtuc/> 15. p.

A nők elhelyezkedése viszont kedvező irányt vett 2000 és 2007 között, mert az EU által teremtett 8 millió új munkahelyből 6 milliót a nők kaptak meg.⁴⁸ A bérezéssel kapcsolatos EU-s törekvések azonban sajnos nem elég átfogóak, a programok általában inkább hangzatosak, mint pozitívak.

Ezt bizonyítja egy 2006-os ügy elbírálása, amelyet az Európai Bíróság végzett, ugyanis az EU szerint a gyermekszülés miatt munkától távolmaradó nők alacsonyabb fizetése nem jogtalan.

„Egy nőnek kétszer annyit kell teljesítenie, hogy értékeljék s még így is statisztikailag igazolt, hogy egy nő hasonló beosztásban kevesebbet keres, s alig van esélye bársonyszékre.”⁴⁹ A legnagyobb különbségek a keresetekben a felsőfokú végzettségűek között vannak.

IV. 1. 4. Az elmaradt második hullámú feminizmus

Szintén nagy problémát jelent, hogy maguk a nők is úgy gondolják, hogy nincs helyük az olyan komoly és felelősségteljes szakmákban, mint a politikusi, cégvezetői vagy egyéb hasonló állások.

Ennek oka, hogy a női értelmiség már-már ön-kirekesztést folytat a férfiak által kialakított belső kirekesztés mellett. *„Érdemes azonban a nők felelősségét is megvizsgálni abban, hogy Magyarországon nincsenek kellően képviselve a nők a hazai politikai életben, hiszen adott esetben nem csak a „kirekesztő” a hibás, hanem az is, aki hagyja. Húsz évvel a rendszerváltás után, hazánkban, a világ számos más országával szemben, irigylésre méltóan szabad politikai környezet létezik. Semmi nem állja útját a nők politikai szerepvállalásának. Nem az intézményes szabályozás, nem a lehetőség, hanem a társadalmi igény és akarat hiányzik. A személyes motiváció a nők részéről a politikai szerepvállalásra és a politikai kultúra, ami ezt nemcsak természetesnek tekinti, hanem el is várja.”⁵⁰*

A nők csoportját nem lehet összehasonlítani bármely szubkultúrával, hiszen a szubkultúrákat összefogó erő azt jelenti, hogy az adott csoport a többségi kultúrát alapjaiban elfogadja és követi, attól csak néhány részletében tér el, valamint kisebbségi kohéziója is nagyobb ezeknek a csoportoknak.

⁴⁸ uo.

⁴⁹ Pető Andrea (2008) 82.p.

⁵⁰ <http://tinyurl.hu/9drp/> 4.p.

Ezzel szemben a nők csoportja nagyon sokféle „tagból” tevődik össze, a variációk száma végtelen. Ezek közt nagy számban megtalálhatóak az imént említett személyek is, akik a többség véleményével egyetértve úgy látják, hogy a nőknek nincs esélye hivatásszerűen politizálni. „...joggal állíthatjuk, hogy nincs minden ügyre, kérdésre átfogóan megfogalmazható női érdek.”⁵¹

A hitetlenség és kishitűség, valamint a nők felé mutató bizalomhiány is lehetnek okai annak, hogy sokan a demokrácia adta esélyegyenlőségre hagyatkoznak. Ezt azonban kevésnek tartom a nők érvényesülésének megfelelő szintjéhez. „A kvóta csak első pillantásra és látszólagosan van ellentmondásban a képviselő általános értelmezésével. A kvóta melletti érvelés nem azt állítja, hogy a csoportnak kell különleges előnyöket adni, hanem azt, hogy a lehetőségek egyenlőségét kell megteremteni.”⁵²

Hazánk asszonyaira még a feminizmus elutasítása is jellemző. Ennek oka lehet a következő: „A magyar nőket a szocialista baloldal felszólította, hogy tekintsék előbbre valónak az osztályidentitásukat, a konzervatív jobboldal pedig azt követelte meg tőlük, hogy helyezték a nemzeti identitásuk fölé a nemzeti identitásukat. Azaz, nemzeti identitásuk mindkét politikai klímában másodlagosnak bizonyult. Ezek után talán nem is csodálkozhatunk annyira, hogy a magyar nők nem szeretnek nőként gondolni magukra, a „nem vagyok feminista, (de)...” szóhasználat már-már általánossá vált a magyar nők körében.”⁵³

„A feminizmus és feminista szavak Magyarországon szitokszónak minősülnek...”⁵⁴

Magyarországon a feminizmus második, nagyobb hulláma-amely az 1960-as években zajlott le-egy az egyben kimaradt a történelemből. „Nálunk nincs hagyománya az esélyegyenlőség eszméjének; nem jöttek létre erős, nyomásgyakorlásra képes civilszervezetek a rendszerváltás után sem. A létező szocializmus éveiben nem csupán a feminizmust „sikkasztották el”, hanem minden a nők autonómiájára és önrendelkezésére irányuló törekvést is elfojtottak, aminek hosszú távú következményei lettek.”⁵⁵

„A feminizmus politikai ideológia, valamint társadalmi mozgalom is egyben, amely a nők érdekeit képviseli.”⁵⁶

A feminizmust Pető Andrea könyvében többes számban említi: feminizmusok. Ennek oka, hogy három álláspontot vázol fel a feminizmuson belül. „A feminista elméletek a nemek

⁵¹ <http://tinyurl.hu/PM08/> 14. p.

⁵² ou. 15. p.

⁵³ <http://tinyurl.hu/sI2N/>

⁵⁴ Pető Andrea (2003) 12. p.

⁵⁵ <http://tinyurl.hu/q2RR/>

⁵⁶ Pető Andrea (2003) 131. p.

*közötti biológiai különbség értelmezésében és a különbség társadalmi hatásának meghatározottságában különböznek alapvetően egymástól.”*⁵⁷

Az első a „klasszikus”, vagy „rég” elképzelés, amely jogi alapú, azt mondja ki, hogy a nők a férfiakkal minden téren egyenlők.

A második feminizmus a biológiai nem szerint meghatározott világrendet hirdet, amely bipoláris, ennek alapján a férfi és a nő teljesen más fajhoz tartozik, ezt az ágot „új” feminizmusként is szokták emlegetni. A két faj tagjai egymást soha nem érthetik meg az elmélet szerint, mert a nők a szülés különleges élménye miatt alapjaikban különböznek a férfiaktól.

A harmadik elképzelés szerint a két biológiai nem kiegészíti egymást és ez által élnek kölcsönhatásban és ki akarják alakítani az egyenlő jogokat.

Ha van feminizmus, akkor viszont van antifeminizmus is, amely Magyarországon a baloldali és liberális nőmozgalmak ellenére jelen volt és van manapság is.

Pető szerint: *„Az antifeminizmus nem csak a vallásos fundamentalizmus új politikai megjelenési formájaként értelmezhető, hanem női érdekérvényesítési körként is, amely teret ad a női önmeghatározásnak, az alternatív női identitások kialakításának is.”*⁵⁸

Sok magyar nő még a feminizmus létezésében sem hisz, amelyben nagy szerepet játszik az „állami feminizmus” kudarca. Sok nő automatikusan utasítja el a nőpolitikát és csak a családi egységet tartják fontosnak. Azzal érvelnek ennek az elképzelésnek a követői, hogy a családi egység megbontása sok vakvágányra tévedő fiatal eredményezett. Szerintük ugyanis az előző rendszerben a nőket munkába kényszerítették, ez által pedig a gyerekek „személytelen intézményekbe”, óvodákba, bölcsődékbe kerültek, ami által megbomlott a család identitásépítő folyamata, amely az identitás második szintjéhez, a nemzeti identitáshoz járul hozzá.

A nőknek tehát a férfiakkal együtt kell felelősséget vállalniuk a társadalmi egyenlőtlenségek megszüntetéséért, és a hangsúly itt azon van, hogy közösen.

Fontos lépés, hogy feltárják azokat a területeket, ahol jogilag nincs biztosítva az egyenlőség, mert ameddig ez a probléma nem szűnik meg, addig jogos a Simon de Beauvoir „másodi nem” kategóriájának jelenléte a társadalomban.⁵⁹

⁵⁷ uo. 43. p.

⁵⁸ uo. 58. p.

⁵⁹ Palasik Mária (2007)

Sajnos még mindig megvan a „rangsor” a nők és a férfiak között, ha a vezető és ezen belül politikai munkákról van szó, de ugyanígy fellelhető ez az otthon végezett munkában, amely társadalmunkban természetesen mindig az asszony feladata.

Minden oldalról szükség van arra, hogy ezek a sztereotípiák megszűnjenek és kiegyenlítődjenek a nemi egyenlőtlenségek.

Azt gondolom, hogy ha elfogadottá válik az, hogy a kétkeresős családmódban a férfi is kiveszi a részét a házimunka elvégzéséből, akkor az is természetes lesz egy idő után, hogy a nő cégvezető, esetleg politikai karriert épít.

A tengeren túli országokban ez már egy teljesen természetes családkép, amelyben a társadalom minden tagja elfogadja, hogy nem csak a férfi lehet családfenntartó, és nem csak a nő képes az otthoni teendőket ellátni, a gyerekekkel foglalkozni.

A mai magyar társadalomban sajnos ez a kép úgy fest, hogy a nő természetesen a GYES után munkába áll újra, mert egy fizetésből nehezen él meg a család, de e mellett a háztartási és gyermeknevelési feladatokat is ő látja el. A karrierépítést azonban el kell felejtenie, hiszen arra, hogy a szakmai előmenetellel foglalkozzon, esetlegesen továbbképzéseken vegyen részt ennek érdekében már nem tud szánni az idejéből.

Ha az egyenlőség kialakulna és ténylegesen megvalósulna, akkor a férfi is besegítene az otthoni teendőkben a feleség érdekeinek szem előtt tartásával. Ehhez azonban alapjaiban kell megváltoztatni a „visszamaradt” magyar felfogást.

Sokrétű folyamat ez, azt gondolom, hogy a megvalósulásához a politikai vezetés felfogásának megváltoztatására is szükség lenne. Ha megfigyeljük, akkor láthatjuk, hogy mindig a politikához kanyarodunk vissza és de jure kell átalakítani a rendszer felfogását.

IV. 1. 5. A női karakter elképzelése

Ha belegondolunk, mindenképpen szükségeltetik a női kvóta a megfelelő átmenethez, hiszen hazánkban ezelőtt mindössze 94 évvel történt meg az, hogy a nők is szavazóképesek lettek és részben megvalósult az ilyen jellegű esélyegyenlőség. Ez a bő egy emberöltő még nem ad megfelelő átmenetet ahhoz, hogy a politikai kultúra nőikkel kapcsolatos része elfogadja a nők politikába való beilleszkedését.

Azt, hogy a női politizálás általánossá váljon, nagyban megnehezíti az a „közhang” is, ami azt sugallja, hogy a politikusnők valójában férfiak, vagyis személyiségük olyan ritkaságot hordoz magában, amely által férfias tulajdonságaik válnak erősebbé. A politika „férfiassága” sokak szerint az oda bekerülő nők elférfiasodásához vezet, amelyet azzal

próbálnak magyarázni, hogy a politikusnők hangja megmélyül, arcvonásaik kikeményednek, karakterük átalakul, és tele lesz férfias vonásokkal.

Sajnos ezzel kapcsolatban azt a megállapítást tehetjük, hogy hazánkban van igazságalapja ennek az elképzelésnek, de a világ többi pontján az erotikus töke meglétének és alkalmazásának köszönhetően a női politikusok igazi nők, akik megnyerő, kiemelkedő szépséggel is rendelkezhetnek a szakmai tudásuk mellett, a pozitív külső nem negatív értelmű, mint Magyarországon. Ezt bizonyítják azok a „kutatások”, amelyek a világ legszebb politikusnőit sorakoztatják fel. Találunk köztük ex-modellt, Playboy-címlaplányt, szépségkirálynőt és sportolót is.⁶⁰

Lakatos Júlia, a Méltányosság elemzője szerint: *„A női politikus legfőbb fegyvertára, hogy nő. Nem „férfivá” kell válnia a képviselő jelöltnek, hanem annak kommunikációját kell megtanulnia, hogy női politikusként mivel tud többet nyújtani a közösségnek, mint férfi vetélytársai. Igenis „ér” kihasználni az intelligenciával párosuló nőiességet. Előny a divatos megjelenés, a karizmatikus személyiség. Vagy a „szép” nőknek kell „keményebbé” válni, vagy a „kemény” nőknek „szébbé”.”⁶¹*

Nagyon fontosnak tartom a politika, mint hivatás tekintetében azt, hogy a nők olyan egyedi tulajdonságokkal is rendelkeznek, amelyekkel a férfiak nem. Ezek a sajátos jellemzők sok területen elengedhetetlenül fontosak lehetnek.

Egyes szakpolitikákat szerintem nők tudnak a legjobban képviselni. A különbség alapvetően az agy miatt alakul ki, amely másképp épül fel a nőknél és a férfiaknál, az információkat másképpen dolgozza fel és másképpen reagál azokra. Más fontossági sorrend alakul ki a hölgyek fejében, mint a férfiakéban, és ebben közre játszik az anyaság ösztöne is.

A nők a szakirodalom és a kutatások kimutatása alapján jobb vezetők, mint a férfiak. Ennek oka az lehet, hogy a női vezetők azt nyújtják a vezetettek számára, amire azoknak szükségük van, a hölgyek figyelmesebbek, szociálisan érzékenyebbek, megértőbbek az alkalmazottaikkal szemben, és ezek a tulajdonságok mind ösztönzőek az alkalmazottak, csapattagok, társak számára.

Ezen kívül tipikus tulajdonságok, melyek a nőkre jellemzőek: biztonságra törekvés, amely a konfliktusok jobb kezelését vonja maga után.⁶²

⁶⁰ <http://tinyurl.hu/4qOr/>

⁶¹ <http://tinyurl.hu/QLCl/> 5. p.

⁶² Ezzel kapcsolatban megemlítendő, hogy Németországban a honvédelmi minisztériumot nő vezeti.

Ennek ellenére nem gondolom azt, hogy a hölgyek csak a nőiesnek tartott területeken állják meg a helyüket. A kaput meg kell nyitni számukra a gazdasági és egyéb pénzügyi területek felé is, hiszen ilyen jellegű elképzettséggel is sok hölgy rendelkezik.

Ezen kívül kutatások mutatták ki, hogy a hölgyeket sokkal nehezebb megvesztegetni, ami arra a megállapításra enged következtetni, hogy ha több nő lenne a vezetők közt és a politikában, akkor csökkenne hazánk korrupciós rátája.

IV. 1. 6. Család és a karrier közötti döntéskényszer

A politikai karrier-az én elképzelésemben-nem zárja ki a családalapítást sem. Az viszont valós probléma, hogy a mai Magyarországon nagyon kevés olyan segítő intézkedés van, amelyekkel megvalósítható lenne a két feladat egyidejű ellátása.

Ehhez kellene a nők rugalmassága is, mely alatt azt értem, hogy sokan nem fogadják el, hogy szelektálni kell a feladatok közül, és van, amit másra kell bízni annak érdekében, hogy a családi idill és a szakmai előrelépés is meg tudjon valósulni.

Az EU többi országában nagyon jó intézkedések vannak például a GYES után visszatérő fiatal anyák számára, ilyen például a részmunkaidő, és az ezt nagyon jól kiegészítő családi napközi intézménye. Ha ezek a lehetőségek elterjedtebbek lennének hazánkban is, akkor a hölgyek is könnyebben visszatérnének hivatásukhoz, megpróbálnának feljebb kerülni a ranglétrán.

Ezen lehetőségek szükségessége a politikai karrierre fokozottan igaz, hiszen erre a pályára, szülés után visszatérni az egyik legnehezebb.

„Nem véletlen a skandináv nők sikere, ahol jóval elfogadottabb a gyermeknevelésre vonatkozó munkamegosztás, a törvényhozásban pedig a kismamák számára elkülönített, valamint a képviselők gyermekei részére fenntartott óvodai helységekkel könnyítik meg a nők munkáját. (A megfelelő számú bölcsőde, és óvoda fenntartása elengedhetetlen fontosságú.) Szolidáris környezet nélkül tehát nehezen összeegyeztethetőek az anyai és képviselői szerepkörök.”⁶³

Arról nem is beszélve, hogy a szükséges továbbképzések és továbbtanulás lehetősége sem megteremtett a kismamák részére. Azt gondolom, hogy ha több segítő intézkedés és intézmény állna a rendelkezésre, akkor többen orientálódnának a politikai karrier felé az asszonyok közül is.

⁶³ <http://tinyurl.hu/oBhh/>

Ezen kívül Magyarországon a legalacsonyabb az EU országok közül a férfiak házimunkában való részvétele, amiért még így is nagyon hálásak a magyar nők.

A kvóta már csak azért sem nyújthat teljes körű megoldást, mert az érdekcsoportok nem nemi hovatarozás szerint szerveződnek, hanem hasonló elképzelés, érdek vagy identitás alapján. A kvóta feladata nem a nők pozitív diszkriminációja lenne a hivatásszerű politizálásban, hanem éppen az egyenlő esélyek megteremtését célozná meg. A végleges megoldást nem adná meg, de lehetőséget teremtene arra, hogy a női képviselő meg tudjon sokszorozódni.

IV. 1. 7. A konzervatív eszmék, mint a női kvóta gátjai

Kutatásom során Pető Andrea Napasszonyok és holdkissasszonyok című könyvének olvasásakor találkoztam ezzel az elképzeléssel.⁶⁴ Alapvetően a konzervatív ideológiájú nőkre jellemző ez a gondolatmenet. A Pető Andrea által megkérdezett riportalányok egy része azt a nézetet vallotta, hogy azzal, hogy kvótával szabályozzuk a nők arányát a politikában elismerjük, hogy a férfiak felsőbbrendűek, hogy többet érnek az asszonyoknál.

A konzervatív politikai eszmékkel nehezen összeegyeztethető a női kvóta elfogadása, hiszen az ideológia alapját az képezi, hogy a nők legfontosabb feladata a társadalom irányában a család, mint társadalomépítő egység összetartása, a gyerekek, mint a jövő alappilléreinek nevelése, és a férj, mint a kereső, családfenntartó személy támogatása, a megfelelő élet alapjainak biztosítása.

Ez a klasszikus konzervatív elképzelés annyiban változott az évek során, mire a konzervatív nők politikai szerepvállalásáig eljutottunk, hogy a nő, mint dolgozó anya és feleség egyaránt és együtt jelenik meg, de semmiképp nem támogatják azt az elképzelést, amellyel valamiféle szerintük „mesterséges” eszköz szabályozná a politikai részvétel női oldalát.

Pető Andrea interjúkon keresztül három konzervatív csoportot különít el a konzervatív nők terén. Az első a hagyományos konzervatív, a második az emancipált konzervatív, a harmadik pedig a spirituális konzervatív csoport, amelyek világnézetben, társadalmi nemekről vallott nézeteikben és az ezek alapján létrejött céljaikban különböznek egymástól.

⁶⁴ Pető Andrea (2003) Napasszonyok és holdkissasszonyok

A hagyományos konzervatív csoport központi eleme a család, alappillére az, hogy a család szabályozó szerepe nélkül a társadalom káoszba süllyedne. A közjó fő szolgálói e szerint az elképzelés szerint a vallás és a család.

Az középkorú generáció vallja a csoport által kialakított nézetet. *„A politikai életbe való bekapcsolódásukat azzal magyarázzák, hogy személyes beavatkozásukon múlik, hogy megmenthetik-e ezeket az értékeket. A Bibliában leírt férfi és nő hierarchiáját iránymutatónak tartják, szerintük a nő feladata a gyermeknevelés során és a családban végzett munka, amely az igazi és egyetlen boldogság forrása.”*⁶⁵

A második irányzat fő jellemzője, hogy keveredik benne a feminizmus emancipációs politikája, és a konzervatív értékrend, főleg a fiatal nők csoportja vallja ezt az elképzelést.

A konzervatív elképzelés arany középútját vallják, amely azt jelenti, hogy a harmónia az uralkodó elemük, de az egyéni érdekek érvényesítését is fontosnak találják.

Gyakran lépnek fel a megkülönböztetés ellen, de a nőmozgalmak célkitűzéseivel nem nagyon értenek egyet, mert a nőket és a férfiakat teljesen egyenlőnek tartják, ez alapján nem gondolják, hogy volnának a nőkre vonatkozó, nagyobb volumenű ügyek. Néha károsnak tartják a női ügyekért szervezett akciókat, úgy gondolják, hogy a helyzet az egyéni lépések miatt fog rendeződni az egyenjogúságban.

A harmadik álláspont, a spirituális konzervativizmus a két első keveredéseként jellemezhető. Az ide tartozó nők az idősebb generáció tagjai, általában emigrációból tértek vissza. Mélyen hívő értékrendűek, de ez nem keresztény alapokon nyugszik- gyakran buddhisták vagy okkultisták.

Elképzelésük szerint a nők nem hogy nem alárendeltek, hanem egyenesen uralkodóak, gyakran vesznek részt a politikai életben is. Az abortusszal nem foglalkoznak, mert hisznek a lélekvándorlásban, tehát annak nincs szerintük jelentősége.

Hazánkban az első két csoport adja a konzervatív nők egységesnek tűnő politikai diskurzusát.

A két elképzelés között nem jelenik meg a különbség oly mértékben, hogy el tudjanak válni egymástól.

Az éles ellentétek Magyarországon a konzervatív jobb és a liberális baloldal közt jelennek meg a nőpolitikát illetően. Ezek alapján a két szembenálló tényező, a „családpolitika” és a „nőpolitika” 1945 óta osztja meg a politikai életet. A konzervatív oldalon mégis találunk nőket, annak ellenére, hogy az irányzat nem kifejezetten támogatja

⁶⁵ Pető Andrea (2003) Napasszonyok és holdkisasszonyok 25-26. p.

a női politizálást. Ennek oka Pető Andrea szerint, hogy a konzervatív oldalon politizáló nőket a populizmus mobilizálja a „nemzet” védelme érdekében.

A kvóta egyes csoportok szerint rossz, nem kvótára van szükség, hanem a nők által szervezett, csak nőkből álló politikai pártot kell létrehozni Magyarországon és ez által kell a nők érdekeit érvényesíteni és a hatalomba bekapcsolódni. Úgy vélem, hogy ez a továbbfuttatott gondolat nehezen megvalósítható, bár nem tartom lehetetlennek, hiszen az 1920-as években is volt és megvalósult hasonló kezdeményezés a már említett Slachta Margit vezetésével.

A konzervatív eszméket véleményem szerint nem elnyomni kell a kvóta megvalósulása érdekében, hanem egyszerűen teret kell engedni a liberális elképzelésnek, annak érdekében, hogy a nők is a megfelelő arányban, európai színvonalon tudják képviseltetni magukat a politikai életben.

IV. 1. 8. Az üvegplafon-elmélet

Úgy gondolom, hogy az 1990-es években „ért be” az egyenjogúság mai helyzete. Ezzel arra gondolok, hogy a mai politikai szerepvállalások aránya a nők körében a rendszerváltás óta nem nőtt kiugrásszerűen, a helyzet stagnál.

A parlamentben ülő képviselők aránya még mindig 10 % körüli, most⁶⁶- 2014-ben- pontosan 9,3% ez az arány. Nagyban befolyásolja ezt a helyzetet az ún. „üvegplafon”⁶⁷ jelensége, amely azt jelenti, hogy a karrier egy bizonyos szinten megáll a felfelé ívelésben, megtorpan.

A nők politikai karrierje tekintetében ez egy létező helyzet, a láthatatlan akadály sok női politikus felfelé jutását meggátolta már. Ez az akadály patthelyzetet teremt elő, hiszen mindenhol jelen van, de nincs az a munkaadó, amelyik bevallaná, hogy nem teremt megfelelő szintű esélyegyenlőséget a dolgozóinak. Ezzel pedig nagyon megnehezedik a kiküszöbölése.

Az üvegplafon gátjának fő oka az, hogy a karrier nem összeegyeztethető a családdal. Ezt az elképzelést sokan vallják, és a politikai karrier különösen nehéz pálya mindközül.

⁶⁶ Éppen a választás előtt- 2014. április 6.

⁶⁷ „glass ceiling”

Az állandó utazások, éjszakába nyúló parlamenti ülések, tárgyalások és egyéb munkahelyi elfoglaltságok miatt a család háttérbe szorul, ezek azok az okok, amelyek miatt a hölgyek politikai pályája megtorpan egy bizonyos ponton, sokan nem jutnak feljebb a helyi politizálástól az országos szintekig.

„Magyarországon az a nő, aki a politikai döntéshozatal magas szintjére akar eljutni, egyetlen utat járhat végig: a politikusi számlétrát. A politika férfi világában kell kiküzdenie az útját, és tudnia kell, hogy a hatalmi piramis csúcsán álló férfiak talpalatnyi helyet sem kínálnak a „betolakodók” számára.”⁶⁸ Egyébként a politikai piramison felfelé haladva fordított arányosságot láthatunk, hiszen a ranglétra teteje felé csökken a nők száma.

Ezen kívül a hölgyek feladatai közt szerepel az időskorú szülők gondozása, ellátása a gyermeknevelés mellett.

Ma hazánkban egy idősök otthonában való elhelyezés nem csak drága, de nehezen elérhető szolgáltatás, a várólisták hosszúak, a havi költségek nehezen megfizethetőek.

Itt, ebben a helyzetben is előtérbe kerül az a szituáció, melyet a gyerekekkel és a részmunkaidővel kapcsolatban említettem.

Ha elérhetőek és megfizethetőek lennének olyan szolgáltatások hazánkban, amelyek megkönnyítenék a nők számára idős szüleik gondozását, akkor lényegesen többen tudnának a karrierjükre koncentrálni, és nem jutnának el az üvegplafonig, amely megállítja őket a felfelé haladásban.

Sümegei Bernadett tanulmányában⁶⁹ említi, hogy a szakirodalom szerint az üvegplafon már-már betonplafonná vált, és a Catalysis⁷⁰ szerint a nők helyzete a felsővezetésben nem sokat változott az elmúlt években. „Az USA legnagyobb vállalatánál dolgozó 10,145 vállalati vezető 15,6 %-át adják nők (Forbes 2007).”⁷¹

IV. 1. 9. Az erotikus tőke elutasítása hazánkban

Lakatos Júlia foglalja össze elgondolását az erotikus tőkéről⁷², amely egy új megközelítés azzal kapcsolatban, hogy az erotikának van-e köze a politikához. Catherine

⁶⁸ <http://tinyurl.hu/OW4a/> 3. p.

⁶⁹ <http://tinyurl.hu/vtuc/>

⁷⁰ A nők vállalati pozícióját vizsgáló cég.

⁷¹ <http://tinyurl.hu/vtuc/> 24. p.

⁷² <http://tinyurl.hu/QLCI/>

Hakim a három, már meglévő tőketípus mellé emeli be a negyediket, amelyet erotikus tőkének nevez el, de itt nem a „szereposztó dívány” segítségével történő előrejutásra gondol.

Ez az új elem tehát a gazdasági, társadalmi és kulturális tőkeformák mellett jelenik meg, és alapjában véve a világ nagy részén pozitív értelmű, politikát formáló eszközt jelent.

Ez Magyarországon persze másképp van, nálunk az erotikus tőke negatív értelmű kifejezés. *„A vonzó test, a kiemelkedő kommunikációs képesség, energikusság, stílus és öltözködés, illetve számtalan kultúrában a nők termékenysége együttesen alkotja ezt a tőkeformát.”*⁷³

A jó külső megjelenés mellett a belső tartalom is nagyon fontos, karizmatikusnak, rátermettnek és magasan képzettnek is kell lennie az erotikus tőke birtokosának, ezeknek a külső és belső tulajdonságoknak az összhangja teremti meg azt a lehetőséget, amely segít a szakmai előmenetelben.

Ez tehát az erotikus tőke, amelynek negatív értelme szintén akadályozó tényezője a nők politikai szerepvállalásának hazánkban.

Az Egyesült Államokban ezt a tényezőt is a politikai haszonszerzésre tudják felhasználni a jelöltek, hiszen a politikai nézetek eladásában is segíthet az, ha valaki jó külsővel, kiváló kommunikációs képességgel, határozott megjelenéssel rendelkezik, el tudja adni magát⁷⁴.

*„A szép ÉS okos nő jelenleg nem érvényesülhet a politika világában, holott az erotikus tőke alkalmazása komoly előnyhöz juttathatná a női politikusokat férfi társaikkal szemben.”*⁷⁵

Az erotikus tőke férfiaknál is befolyásoló lehet, de ereje legfőképpen a nőknél jelenik meg. Negatív voltának oka hazánkban egyrészt a vallásnak köszönhető, másrészt pedig annak a sztereotípiának, mely szerint egy nő nem lehet egyszerre okos és szép is.

Ezen kívül az általános vélekedés az erotikus tőkéről az, hogy aki ezt felhasználja szakmai előmenetelében az eladja magát.

Az Egyesült Államokban az erotikus tőke egy szabadon „alkalmazott” elem a ranglétrán való felfelé haladásban, és nagyban elősegítette azt, hogy nagyobb lett a diplomás nők aránya, mint a férfiaké és a vezetői székek nagyobb részét is a nők foglalják el.

⁷³ uo. 1. p.

⁷⁴ A legjobb példa erre az Obama- házaspár.

⁷⁵ <http://tinyurl.hu/QLCI/> 2. p.

Ott már megvalósult az, hogy a gazdasági szféra és a politikai terep között átjárás van, de tekintve, hogy hazánk mindig az USA mögött jár jó pár évvel ez a helyzet még Magyarországon várat magára.

A női felső vezetők számának növekedésével csökkent az asszonyok addig ellátott feladataira szentelhető ideje és ez új munkahelyek létrejöttéhez vezetett, olyan munkákért fizetnek emiatt a szolgáltató szektorban, amelyeket addig is elvégeztek, csak ingyen⁷⁶. Ezzel tovább csökkent a nők munkanélkülisége, hiszen általában ezeket a munkákat nők látják el, ahogy addig is, csak most fizetésért.

Attól sem vagyunk messze azonban, hogy a szerepek felcserélődjenek, és a munkanélküli férfiak lássák el az otthoni feladatokat- persze ez még Magyarországra nem vonatkozik egyelőre.

Európa más országában viszont bevett eszköz az erotikus tőke, például Olaszországban Silvio Berlusconi még a hetvenen túl is előszeretettel alkalmazza, akárcsak Nikolas Sarkozy. Tehát a férfiak is élnek a külső és belső kisugárzásuk adta lehetőségekkel, korunkban hazánk egyik ilyen férfialakja az él politikából a Jobbik színeit képviselő Vona Gábor, akit egyébként a „legsármosabb” politikusunknak is választottak, mely „cím” elnyerése jól tükrözi, hogy kiválóan használja erotikus tőkéjét.

Lakatos Júlia szerint a mai magyar politikában nőként semmiképp sem kifizetődő „túl” szépek lenni, ugyanis aki túl feltűnő, kirívó szépség, az szinte esélytelenül bizonygatja azt, hogy tudásának és szakmai háttérének köszönhetően sikerült feljutnia a politikai ranglétrán.

A kevésbé szép és dekoratív hölgyek helyzeti előnnyel indulnak vonzóbb kolléganőikkel szemben, mert őket a férfiak kevésbé, vagy egyáltalán nem tartják ellenfélnek, így jobban tudnak a szakmájukban érvényesülni. Egyetértek Lakatos Júlia elképzelésével, mely szerint ha a pártok nem változtatják meg az erotikus tőkéhez való hozzáállásukat, akkor a kvóta nem segít abban, hogy több nő legyen hazánk politikai terepén.

Az erotikus tőkével rendelkező hölgyek ugyanis már az alsóbb szinteken kiesnek a politikai terepről, amelynek eredménye egy kontraszelekció lesz, ami kizárja őket a felsőbb szintekhez való hozzáféréstől.

Hazánk hozzáállása az erotikus tőkéhez a német minta alfajaként jellemezhető, amelyben a konzervatívabb szempontok dominálnak. Ezt jól tükrözi a hölgyek oldaláról nézve Angela Merkel, német kancellár, aki a politika férfias világába bekerülve szinte

⁷⁶ Például gyermek-gondozás, takarítás.

„levetközte” nőiességét, haját rövidre vágatta az egyszerűen elkészíthető frizura érdekében. Öltözködésére is az erotikus tőke tagadása jellemző, szinte csak sötét kosztümöt ölt, ékszert sem hord, nehogy kirívónak tűnjön.

Szigeti Vanda divattervező és iparos textiltervező egy internetes újságcikkben ⁷⁷ jellemezte a magyar politikussasszonyok stílusát. Az öltözködés, és ezzel együtt a megjelenés szakértője szerint a hazai politikusnők teljesen eltakarják erotikus tőkéjüket, legtöbbször a már-már túlságosan konzolidált jelzővel illethető mind az öltözködés, mind a frizura viselet terén. Lendvai Ildikó, Dobrev Klára és Lévai Anikó is a visszafogott stílust részesítik előnyben.

Egyetlen kivétel, aki erősíti a „szabályszerű tendenciát”, a mostanában a politikai palettáról eltűnt Dávid Ibolya, aki merészségével sokszor „kiverte a biztosítékot, általában inkább elítélték öltözködése miatt- ebből is látszik, hogy mennyire elutasító a magyar politika az „egyedi” politikussasszonyok tekintetében.⁷⁸

Hazánkban, ha politikáról esik szó, akkor sok más nyugati állammal ellentétben tabunak számít a szexualitás bármilyen nemű megemlézése, a külső és belső kisugárzást is beleértve. Az ebből levonható következtetés pedig az, hogy a pártok belső működése miatt nincs elegendő nő a politikában.

A mai magyar politikában meghatározó alapelv, hogy a jelölt semmiképp sem lehet egyéniség, megjelenésében és személyiségében semlegesnek kell lennie, hogy igazodni tudjon a párt elképzeléseihez. Ebből kifolyólag a hazai politikába csak azért van szükség a nőkre, hogy „legyenek”, nem pedig ezért, hogy egyedi elképzeléseik által alkotni tudjanak. A hazai vezető elit körében is előtérbe kezd kerülni az erotikus tőke fontossága, de a politika zárt világa nem enged átjárást. Ez a férfiak uralta zárt kör nem képes arra, hogy nyitottan fogadja azokat a nőket, akik egyedi ötleteik révén új irányvonalakat tudnának kialakítani a mai magyar politikában.

⁷⁷ <http://tinyurl.hu/fS4s/>

⁷⁸ <http://tinyurl.hu/tm5R/>

V. Európai példák az esélyegyenlőség-mint a női kvóta alapkövének-megvalósulása

A következő fejezetben szeretném felvázolni, hogy a női kvóta milyen jelenléttel bír más, Európai Unió országokban. Hell Judit tanulmánya ⁷⁹, amely a Női esélyegyenlőség Európában című könyvben jelent meg (Pető Andrea szerkesztésében), Herriet Silius tanulmánya alapján foglalja össze 9 európai ország feminizmusról lefestett képét, nőtudományi tanulmányokkal kapcsolatos eredményeit-közvetve az oktatáspolitikáról is-, és bár nem kimondottan a kvóta fontosságáról ír, de közelebb visz ezen országok esélyegyenlőségi törekvéseinek megértéséhez, amely a női kvóta megvalósulásának feltétele.

A 9 ország tehát Franciaország, Hollandia, Németország, Olaszország (az EU alapító országai), Finnország, Nagy-Britannia, Spanyolország, Magyarország és Szlovénia.

A kutatás eredményeképpen lefektethető az a tény, ha skálát állítunk fel, akkor annak egyik végén a konzervatív Spanyolország, a másikon pedig a skandináv toleranciát képviselő Finnország áll. Ebből a tanulmányból is kiderül a már említett hátrányos megkülönböztetés a bérezések tekintetében, továbbá az, hogy a társadalom továbbra is alapvetően a hagyományos női szerepet helyezi előtérbe, amely a feleség és anya szerepeket jelenti, ezen kívül pedig míg a férfiak tekintetében elfogadott az aggregény életmód, addig erősen elítélendő a társadalom felfogásában a hölgyekre jellemző „szingli”, vagy magyarul egyedül élő életforma.

„A tanulmányokból ugyanis világosan kiderül, hogy a magyar társadalom előkelő helyre pályázhatna a patriarchális-maszkulin értékrendszer skáláján, mert bár a „macho” értékrend érvényesítése nem látványosan durva, mégis nagyon mélyen gyökerező.” ⁸⁰

Az Interparlamentáris Unió szerint a kvóta jelenléte akkor jó, hogyha azt a pártok vezetik be és minden pártra egyenlő érvényű, nem-semleges kvótáról van szó. A kvóta ugyanis kétféle lehet.

Vagy a pártok határoznak meg egy számot, amellyel biztosítják, hogy a törvényhozásban adott százaléku nő fő részt venni, vagy maga az országgyűlés is meghatározza, hogy hány nő legyen jelen a törvényalkotásban.

Ezen belül két módszer van életben ⁸¹ :

⁷⁹ Pető Andrea (2003) Női esélyegyenlőség Európában

⁸⁰ ou. 12. p.

1. nem-semleges kvóta, amely 40%-ban minimalizálja az alsó határt, amellyel a nőknek jelen kell lennie;
2. pozitív-diszkriminatív kvóta, amely célja az, hogy a nők hátrányosan megkülönböztetett csoportja előnyt élvezzen.

Közel 100 országban számít bevett szokásnak a női kvóta, amely a nők számára megadja az első lépést arra, hogy becsatlakozzanak a gazdasági és politikai életbe.

Az Európai Parlament 2010-ben fogadta el a Nők és férfiak közötti esélyegyenlőségről szóló jelentést, de a kvótát elfogadó intézkedéseket mégsem sürgetik. Az EP-ben népszerűtlen elképzelést viszont már 98 állam alkalmazza arra, hogy a nők politikai és gazdasági részvételét ösztönözzék.

A skandináv országokban a pártok alapszabályaikban fektették le, önkéntesen a kvóta százalékszámát. Ezek az országok alapvetően baloldali felfogással rendelkeznek, általában a liberális nézetek eredményezik a kvóta alkalmazását. Akár 40-50%-ban is megszabhatják a nők jelenlétét a politikában, Svédországban a nők összesített részvételi aránya például eléri a 40%-ot. Norvégiában 30 éve még csak 15% volt a hölgyek aránya a politikában, mára ez a szám a pártok által bevezetett kvótának köszönhetően 36-39%-ra nőtt.

Az EU számos más országában még mindig nehezen értik meg, hogy miért van probléma a nők jogaival ma Magyarországon, hiszen választhatnak, dolgozhatnak és szabadon dönthetnek mindenben, amiben a férfiak. Azzal azonban nem számolnak a meg nem értők, hogy a politikában nem jelennek meg a női érdekek-ennek következtében nem valósul meg teljesen az egyenjogúság, pedig nyilvánvalóan a nők közössége csak a politikán keresztül tudná az érdekeit érvényesíteni.

V. 1. Kilenc vizsgált EU-s ország Pető Andrea kutatásában

Nézzük most meg az esélyegyenlőség kibontakozását jelenlétét a 9 vizsgált Európai Unió országban.

Az esélyegyenlőség Franciaországban már az 1946-os alkotmányban megjelent, de az alkotmányosan előírt egyenlőség csak az elmúlt években valósult meg, mert 1980-ig a

⁸¹ Pető Andrea (2003) Női esélyegyenlőség Európában

védelmes logikáját követték, irányelvük erősen anyapárti és családcentrikus volt. Az esélyegyenlőség nem érvényesült maradéktalanul Franciaországban.

Németországban az újjáegyesítés előtt különbözőképpen alakult az esélyegyenlőség kérdése, de mára a nők támogatásával a munkavállalásban, az oktatásban és a politikai képviseletben Németország magas fokon intézményesítette a női jogok érvényesítését.

Olaszországban 1948 óta biztosítva van az egyenlőség elve, de ez még nem terjedt ki a társadalmi nemekre. A fasiszta időkben az állami hivataloktól eltiltották a nőket, de azt a törvényt 1963-ban eltörölték, 1977-ben pedig elfogadták a munkavállalással kapcsolatos egyenjogúsági törvényt is. Végül a teljes egyenjogúság megvalósulása 1991-ben történt meg. Az esélyegyenlőségi törvény Olaszországban erősen támogatja nőtudományt, de emellett a családokat és az anyaságot is, a nők iránti pozitív diszkrimináció is jelen van. A 9 ország közül ez az ország az egyetlen, amely az esélyegyenlőség intézményesülésének kérdésében felfelé ívelést mutat.

Hollandiában az egyenlő bérezés törvénye 1975-ben emelkedett törvényerőre, nők és férfiak egyenlő bánásmódjának törvénye pedig 1980-ban. Ezt a két intézkedést olvasztották össze 1989-ben, és erre épül az 1994-es általános egyenlő bánásmód törvénye. A női jelöltek támogató pozitív akció 1997 óta van érvényben. Az esélyegyenlőségi törekvések Hollandiában 1980 óta emancipációs politikába ágyazódtak és jelentősen megtudtak valósulni.

Az Egyesült Királyságban az esélyegyenlőségi intézkedések 1970-es években valósultak meg, 1997 óta a kormánynak nőügyi minisztere is van. Ennek ellenére az Egyesült Királyság nem rendelkezik átfogó Esélyegyenlőségi törvénnyel, a közéletben nyilvános viták sem zajlanak a témával kapcsolatban ⁸².

Spanyolországban a nők és férfiak közti esélyegyenlőséget az alkotmány is elismerte 1931-1939 között. Ezek után az új törvények eltiltották a nőket a munkavállalástól, és ez egészen 1961-ig tartott, amikor elismerték a nők jogait a munkavállaláshoz és a politikai tevékenységhez.

Az 1978-as alkotmány biztosítja az esélyegyenlőséget és megtiltja a diszkriminációt, majd 1983-ban jött létre a Nőügyi Intézet, amelynek többek között az is a feladata, hogy elősegítse a nők részvételét a politikai, kulturális, gazdasági és társadalmi életben.

Az esélyegyenlőség megvalósulása Spanyolországban a többi országhoz képest későn kezdődött, de a '90-es években nagymértékben felgyorsult és jelentős eredményeket ért el.

⁸² <http://tinyurl.hu/P5hG/>

Finnországban a nőmozgalom és a többi skandináv állam hatására az 1960-as években kezdtek el foglalkozni az esélyegyenlőséggel. Az ezzel kapcsolatos törvény 1962-ben született meg, majd a nők és férfiak egyenlőségét szabályozó rendelet 1987-re tehető, majd 1995-ben módosították.

A szabad és egyenlő állampolgárok északi eszméje alapján Finnországban a nemek semlegességére összpontosítanak.

Szlovénia függetlenségét 1991-ben fogadták el az alkotmányban és ez az egyenlő jogok minden alapelvét tartalmazza. A szlovén büntető törvénykönyv minden nemű diszkriminációt megtilt.

A társadalompolitikai törvénykezés itt továbbra is kedvez a nőknek, bár nincs érvényben külön esélyegyenlőségi törvény. Az 1992-ben megalakult Nőpolitikai Hivatal 2001-ben Esélyegyenlőségi Hivatalra változott, mely szervezet részt vesz a törvények és más intézkedések előkészítésében.

És most lássuk, hogy milyen változások történtek ebben az ügyben, hazánkban. A magyar alkotmány 1949 óta tiltja a nemi diszkriminációt és ezzel együtt kimondja a férfiak és a nők közötti egyenlőséget is.

A kommunista rendszerben hazánkban a nők helyzete a legjobban az NDK-s asszonyokéhoz hasonlított, mára Magyarország fejlett jóléti állammak tekintendő, ahol az esélyegyenlőségi törvények a munka-, a polgári és a büntető törvénykönyv részei.

2001-ben megkísérelték az egyenlőségi törvény bevezetését, amely kimondja a nők és a férfiak egyenlőségét, és ezzel együtt megpróbálták elfogadtatni egy esélyegyenlőségi bizottság felállítását, de ez kevés támogatást kapott ahhoz, hogy be tudják nyújtani az Országgyűlésnek. A törvény tehát de jure létezik, de facto viszont még nem, az esélyegyenlőség tehát igen korlátozott szinten maradt hazánkban.

Ma, 2014-ben három ernyőszervezetet ismerünk, akik ez ügyben tevékenykednek, a Magyar Asszonyok Érdekszövetségét, a Magyar Nők Szövetségét és a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetséget.

A tanulmány összefoglalásában szerepel a következő eredmény a munkaerő piaci változásokkal kapcsolatban: *„Egyes országokban a nők munkaerőpiacon csökkent, idetartozik Kelet-Németország (az új tartományok, a hajdani NDK), Magyarország és Szlovénia (a hajdani Jugoszlávia része).”*⁸³ Ezzel szemben a többi országban a nők

⁸³ Pető Andrea (2003) Női esélyegyenlőség Európában 53. p.

munkaerő piaci részvétele vagy kiegyenlítettnek tekinthető, vagy pedig növekedésnek indult az elmúlt években.

A tanulmányból még az is kiderül, hogy a munkaerőpiac szegregációja mind a 9 vizsgált országban létező jelenség, esélyegyenlőség nem létezik a munkaerőpiacon. Ahogy már említettem a nők és a férfiak bérei között még mindig óriási, 20-25%-os szakadék van, és sok helyen ez a különbség tartotta is magát az elmúlt huszonöt évben.

A vizsgált országok mérete is eltér egymástól, amely a tanulmány szerint befolyásolja az esélyegyenlőség megvalósulását.

Kimondottan egyenjogúsági törvényt Magyarországon, Németországban, Spanyolországban, az Egyesült Királyságban és Szlovéniában nem vezettek be. Hazánkban volt erre kezdeményezés, de annak kísérlete 2001-ben meghiúsult.

A legmagasabb szinten Németország, Hollandia és az Egyesült Királyság intézményesítette az esélyegyenlőséget, a legkevésbé pedig Magyarország, Franciaország és Szlovénia. Diszkrimináció az elmúlt években mindegyik országban dokumentálható volt, és ez nem csak a férfiak és a nők, hanem a nők és a nők között is megjelent- tehát az esélyegyenlőség bevezetése mindenhol ellenállásba ütközött, és történik ez még manapság is.

V. 2. Nők a politikában-Svédország, mint hazánk legnagyobb ellenpéldája a nők politikai reprezentáltságának tekintetében

A nők politikai reprezentációját tekintve egy olyan országba szeretnék „ellátogatni”, ahol 1994 óta folyamatosan 40% (ahogy ezt már az előző fejezetben is említettem) körüli a hölgyek aránya a politika egyesek szerint férfias világában, és ezzel együtt jól működő politikai rendszerrel rendelkeznek, ez az ország nem más, mint az északi Svédország, ahol mondhatjuk úgy is, hogy „jó politikusnőnek lenni”.

Zalaföldi Alexandra tanulmánya ⁸⁴ hazánk és Svédország helyzetét hasonlítja össze a nők politikai szerepvállalásával kapcsolatban. A szerző azzal indokolja témaválasztását, hogy a két országban élő nők lakossági és közéleti arányszáma tekintetében jelentős különbség van, hiszen a svédeknél az 50,2 % nőhöz képest 45% az arány a parlamentben és a két adat között lévő különbség elenyésző, hazánkban viszont a lakosság 53 %-ához képest csak kb. 9-10% a nő a parlamentben.

⁸⁴ <http://tinyurl.hu/hLMc/>

Ehhez az is hozzátartozik, hogy a skandináv államok a Demokrácia Index 2010 nevű kutatás szerint a legtökéletesebben működő demokráciák, ezzel szemben a hazánk a 43. helyen áll a rangsorban. Itt felmerül a kérdés, hogy melyik helyzet következik a másikkól? Ez alatt azt értem, hogy a női képviseletbeli hiányosságok abból következnek, hogy nem elég fejlett hazánk demokráciája, vagy a nők közt nem elterjedt politikai reprezentáció az egyik oka a demokrácia jelenlegi szintjének? Persze már a nők politikai szerepvállalása tekintetében is van éves kutatás, amelyet az Interparlamentáris Unió készít el. Ennek alapján hazánk a 10% körüli arányával a 146 országból a 105. helyen áll, ezzel szemben Svédország az imént említett 40% feletti arányszámmal a dobogó 2. fokán áll 2003 szeptemberétől.

A svéd modell nem egy évszázaddal ez előtti intézmény, hiszen az 1970-es években valósult meg az esélyegyenlőség, ekkor alakultak a női csoportok a pártszervezeteken belül. A '80-as években tovább nőtt a női képviselet aránya Svédországban, helyi szinten elérte a 28%-ot.

V. 2. 1. Mik segítették a svéd „női modell” kialakulását a politikában?

Először is nagy szerepet játszott a jelenlegi magas arányszám kialakulásában az, hogy az ország választási rendszere az 1980-as években proporciónális volt, amely azt jelenti, hogy a pártok jelöltlistákat állítottak és a választókerületek arányos képviseletet kaptak.

Másrészt az ENSZ 1985-ös jelentése alapján a kormány célul tűzte ki, hogy növelje a női képviselet arányát, majd a baloldali pártok kvótát vezettek be, a jobboldaliak pedig erre irányuló ajánlásokat tettek.

Harmadrészt pedig az akkori esélyegyenlőségért felelős miniszter, Anita Gradin felállított egy vizsgálóbizottságot, amely javaslatai jelentős növekedést indítottak a női képviselet tekintetében.

Az évtized végére az arány 38 % lett, de az 1991-es választásokkor ez 5%-al visszaesett, mely negatív esemény is pozitív hatást váltott ki, hiszen a választások után a pártok női tagjai a miniszteri posztok és a testületi vezető posztok nagy részét maguknak követelték.

Ezen kívül az új konzervatív vezetés koalíciós kormányától nőbarát politikát követelt a „Support Stocking” női értelmiségi csoport, mely kezdeményezés pozitív kimenetelt eredményezett.

Módszerűk az volt, hogy jó médiakapcsolataik révén azzal fenyegetőztek, hogy megalakítanak egy női pártot, ha nem történik jelentős változás. Ezzel országos vitát indítottak, igazi „feminista” aktivitásuknak köszönhetően.

A svéd szociáldemokraták erre a megmozdulásra párton belüli intézkedéseket tettek, és azzal támadtak, hogy saját, női listát állítanak. A kormányzó konzervatívok megijedtek attól, hogy a hálózat vezetői valóban lépni fognak és ezért teljesítették a nők követelését.

Így az addig férfifőbbségben lévő kormányban is növekedett a nők aránya, és a következő, 1994-es választáson már a nők birtokolták a parlamenti helyek 44%-át.

Pártszinten a Szociáldemokrata Párt azt a döntést hozta ekkor, hogy minden második jelöltje hölgy kell, hogy legyen.

Ezen intézkedések és eseménynek tehát az értelmiségi nők lépéseinek voltak köszönhetőek egy ennek a helyzetnek kedvező választási rendszerű országban. Ez a 40% körüli arány az addigi választások óta is megvan, a nők politikai reprezentációjának magas aránya töretlen a kormányban és helyi szinten egyaránt.

V. 3. Más ország-más kultúra-más megoldások

A kvótának is vannak más és más típusai, amelyeket az egyes országokban másképp alkalmaznak. A Nők a politikai döntéshozatalban elnevezésű munkacsoport tanulmányában Dr. Ilonszki Gabriella írásából⁸⁵ az derül ki, hogy hazánkban kétféle kvótáról esett eddig szó, a párton belüli és a parlamenten belüli arányszámról a női képviselő szabályozásának tekintetében. Mindkettő alapját az képezi, hogy ahhoz, hogy több legyen a női képviselő nagyon egyszerűen több női jelöltre van szükség és itt lép majd életbe az intézményi szabályozás, vagyis a kvóta.

A kvóta milyensége, vagy egyáltalán jelenléte függ az adott ország politikai kultúrájától is, innen indul ki minden, hiszen például az iszlámvallású országokban a nőknek még szavazati joguk sincs, nemhogy részt vehessenek a politikai döntéshozatalban. Ezzel szemben a fejlett, modern, demokratikus társadalmakban az elméletben megvalósult, nemek közötti esélyegyenlőségnek köszönhetően azonos lehetőségek vannak biztosítva mindenki számára.

Ennek következtében a jelöltállításban is mindenki egyenlően részt vehet, de sajnos ez kevés ahhoz, hogy a nők kiegyenlítsék ebbéli hiányosságukat.

⁸⁵ <http://tinyurl.hu/7e08/>

Erre hivatott a kvóta, mely tehát intézményes keretbe zárja ezt. Tehát ez- Ilonszki szerint nem megoldás lenne, hanem úgymond egy „segélyező eszköz”, és én is teljesen egyetértek azokkal, akik ezt így gondolják.

Az első lépés mindig az elő szelekció, amely során már a jelentkezőket is szelektálják- hazánkban már ez sem valósul meg, és itt van a probléma gyökere. Sok országban a megválasztottakra is vonatkozik olyan jellegű kvóta, hogy bizonyos számú mandátumot tartanak fenn a kisebbségnek-erre azt mondhatjuk a nők tekintetében, hogy ők a kisebbséget alkotó többség, hiszen sok országban- köztük hazánkban is- a nők nagyobb számban vannak jelen a társadalomban, mint a férfiak.

Az európai országokban az 1970-es évekig nem volt nagy változás a női képviselet arányainak tekintetében. Nem is foglalkoztak ezzel, hiszen úgy gondolták, hogy ahogyan lassanként más munkahelyekre is bekerültek a hölgyek, úgy a politikai szféra is fokozatosan egyre több nőt fog „beengedni”, és ezzel így voltak Magyarországon is.

Ilonszki szerint az egyik legfontosabb szempont a női kvóta tekintetében a választási rendszer milyensége, fontos intézményi keret, hiszen egyes rendszerek sokkal kedvezőbben mind a nők, mind pedig más kisebbségek képviseletét tekintve.

1995-ben még csak 36 országban volt valamilyen kvóta, ehhez képest 2007 őszén már 15 országban van alkotmányos előíráson alapuló kvóta- Európában ide sorolható Franciaország és Szerbia.

42 országban tartanak számon választási előírásokra vonatkozó kvótát- Európában ez megjelenik Belgiumban, Bosznia-Hercegovinában, Macedóniában, Franciaországban, Portugáliában, Szerbiában és Spanyolországban.

69 országban van párton/pártokon belüli szabályozás- ebből 26 európai ország.

Végül pedig 32 országban van alkotmányos, vagy választási törvényi kvóta a regionális szintre vonatkozóan is- az európai országok közül ez van jelen Görögország, Spanyolország, Szerbia, Szlovénia, Portugália és Franciaország rendszerében is.

Mint már említettem a II. fejezetben, és ahogy az előző Ilonszki Gabriella által felvázolt példákból is látszik, a nemek közti képviseleti arányokra vonatkozó előírásoknak három szintje lehet: alkotmányos, törvényi szint és pártokon belüli szint.

Az alkotmányos szint a legritkább, a pártokon belüli szint pedig a leggyakoribb, törvényi szabályozás csak négy nyugat-európai országban van: Franciaország, Belgium, Spanyolország és Portugália. Ezeket időben a következőképpen fogadták el: Franciaországban 2000-ben, Belgiumban 1994-ben, Spanyolországban 2007-ben, és Portugáliában is nagyon friss a szabályozás, a két utolsó állam tekintetében a „késői”

dátum annak köszönhető, hogy mindkettő friss demokrácia, amelyek hosszú autoriter szakaszból léptek ki.

Ezeknél nagy szerepük volt a nyugat-európai mintákra figyelő szociáldemokrata pártoknak. Franciaországban a politikai körülmények teremtették meg a kvótát, Belgiumban pedig az egyébként is megosztott társadalom miatt volt szükség az intézkedésre, hiszen az ország több évtizede küzd a nyelvi-etnikai megosztottság miatti problémákkal.

A skandináv országokban maximum párton belüli kvóta van ⁸⁶ érvényben, ami annak lehet köszönhető, hogy ott már olyan magas fokú esélyegyenlőség valósult meg, hogy ma már nincs szükség szabályozásra.

A választási rendszer azonban nem lehet kizárólagos magyarázat a kvóta esetleges jelenlétére. Az viszont biztos, hogy a legtöbb kvótát bevezetett országban listás-arányos a választási rendszer, ezzel szemben a hazánkban működő egyéni választókerületi rendszer megnehezíti ⁸⁷ a kvótát.

Nagy-Britanniában egyébként 2002-ben elfogadta a parlament a „Jelöltek választásáról szóló nemi diszkrimináció” törvényt, amely azt jelenti, hogy a pártoknak lehetséges alkalmazni a nemi alapú szelekciós eljárást, nem előír, hanem enged. Ez a szabályozás egyébként 2015-ig van érvényben Nagy-Britanniában. ⁸⁸

Németországban a magyarhoz hasonló választási rendszer van, vegyes típusú. Fő jellemzője, hogy csak a listákon van kvóta, az egyéni választókerületekben nincs. Az ennek irányába mutató lépéseket a zöldek és a szociáldemokraták tették meg, majd pedig a posztkommunisták is léptek a kvóta felé.

Az a következtetés vonható le tehát a kvóta és a választási rendszer kapcsolatából, hogy ott, ahol pártpolitikai konszenzus van érvényben magas a női képviselet aránya.

Franciaország, Belgium és Nagy-Britannia a kvóta tekintetében „igyekvő”, felzárkózó országoknak tekinthetők a kvóta szempontjából, hiszen a többségi rendszerük hátrányt jelent a szabályozás érvényesülésében.

Görögország és Írország jellemzője, hogy csak pártkvóta van érvényben, és az is csak a baloldali pártoknál, tehát a női képviselet aránya ezekben az országokban alacsony- ők a „lemaradók”.

⁸⁶ Régen volt kvóta, de mára már annyira stabil és magas a nők politikai reprezentációs szintje, hogy szükségtelen a „kényszerintézkedést” fenntartani, hiszen természetes úton is működik a női politikusok jelenlétének biztosítása.

⁸⁷ Ennek ellenére a brit Munkáspárt már 1987-ben felállított néhány olyan jelöltlistát, amely kizárólag nőkből tevődött össze.

⁸⁸ <http://tinyurl.hu/7e08/>

Kelet-Közép-Európa fő jellemzője, hogy kizárólag pártkvóta van érvényben (ha van egyáltalán), amely két fajtája a csak baloldali kvóta és a más párt által alkalmazott kvóta. Hazánk erős lemaradásban van mind az esélyegyenlőség érvényesítése, mind a kvóta alkalmazása tekintetében, amely helyzet betudható annak, hogy a magyar politikai kultúra fő jellemzője a passzív társadalom jelenléte. Ilonszki Gabriella tanulmánya⁸⁹ és európai példái után azt a következtetést vonja le, hogy Magyarországnak erős törvényi kvótára lenne szüksége a hézagok kitöltése érdekében-állításával egyetértek.

⁸⁹ <http://tinyurl.hu/7e08/>

VI. Intézkedések a női kvóta bevezetésének érdekében Magyarországon

Hazánkban, ha a választások előtti „szokásos” megmozdulásokat ⁹⁰ nem számoljuk kettő komolyabb intézkedés volt az elmúlt években annak érdekében, hogy a nők európai színvonalon tudják magukat képviseltetni a politikai életben.

VI. 1. Magyar Bálint 2007-es tervezete

Az első ilyen lépés 2007-ben következett be, amikor is két liberális képviselő megpróbálta törvényi úton bevezetni a női kvótát hazánkban. Egy olyan jogszabályt kívántak létrehozni, amely aktívan befolyásolta volna a nők politikai megjelenését. Ezen belül a választási eljárást kívánták volna módosítani, hogy a nemek közti esélyegyenlőség megvalósuljon.

Ez a két képviselő Sándor Klára és Magyar Bálint voltak, akik az SZDSZ tagjaiként gondolták úgy, hogy az egyesek szerint „mesterséges keret” kialakításával nem fognak sérülni a demokratikus alapelvek.

Pontosan két törvényjavaslatot terveztek ⁹¹, amelyekkel céljuk az volt, hogy egyrészt a mindenkori kormányban mindkét nem legalább egyharmados arányban képviseltesse magát, másrészt pedig a választójogi törvényt módosították volna annak érdekében, hogy a parlamentben is biztos legyen mindkét nem minimum 25-30%-os képviselete.

A 2007. novemberi előterjesztés megszavazása a kvóta megvalósítására nézve negatív eredményt hozott ⁹², hiszen a jelenlévők közül 132-en szavaztak igennel, 97-en nemmel, 118-an pedig tartózkodtak- a megvalósuláshoz a kétharmad rész igen szavazatára lett volna szükség.

Érdekeség hogy a KDNP-s Hoffmann Rózsa és a Fideszes Vígh Ilona nőként is nemmel szavazott a javaslatra, mondván, hogy a Fidesz frakció lelkiismereti alapon döntött, a kereszténydemokraták pedig egyébként sem támogatják a női kvótát.

Az elképzelés az lett volna, hogy a pártlistákon felváltva, vagyis az ún. „cippzár-rendszer” szerint követték volna egymást a különböző nemű jelöltek. Ezen kívül, ha egy

⁹⁰ Hiszen tudjuk, hogy a kampány alatt mindig előtérbe kerül a nők politikai reprezentációjának kérdése is.

⁹¹ <http://tinyurl.hu/VaZV/>

⁹² <http://tinyurl.hu/3NE9/>

már megválasztott képviselő bármilyen okból kiesett volna, akkor csak egy vele azonos nemű kerülhetett volna a helyére. Miniszterek és az államtitkárok tekintetében a nők arányának legalább egyharmadnak kellett volna lennie a javaslat szerint.

VI. 2. A Nők a Pályán népszavazási kezdeményezése 2010-ben

A következő kezdeményezés ebben a kérdésben három év múlva fogalmazódott meg, 2010-ben⁹³. Ekkor a Nők a Pályán civil szervezet indított népszavazási kezdeményezést a témával kapcsolatban.

A fő cél az volt, hogy a nők politikai reprezentációját európai szintűvé tegyék a nők politikai képviseletének erősítésével.

Ezt a megmozdulást megelőzte az, hogy 2009-ben 27 nő népszavazási kezdeményezést nyújtott be az Országos Választási Bizottságnak a női kvótával kapcsolatban, tehát a 2010-es mozzanat az előző évi kezdeményezés támogatásaként indult.

A kezdeményezés célja volt, hogy a választásokon induló szervezetek listáin minden második helyen hölgy jelölt szerepeljen, de a szükséges 200 ezer aláírás helyett „mindössze” kb. 65 ezer jött össze, amely azt tekintve, hogy az akció csupán három hónapig, 2010. november 14-e és 2011. január 25-e között, nem tekinthető rossz eredménynek, de a népszavazáshoz kevés.

A kérdés a következő lett volna: *"Egyetért-e Ön azzal, hogy a nők méltó közéleti szerepvállalásának elérése érdekében az európai parlamenti, az országgyűlési és a helyi önkormányzati választásokról szóló törvények egészüljenek ki olyan rendelkezésekkel, amelyek előírják, hogy csak olyan listát lehessen bejelenteni, amelyen egymás után váltakozva hol az egyik, hol a másik nem képviselői szerepelnek?"*⁹⁴

Rajnai Gitta filmvágó, a NAP szövegíróje a következőt nyilatkozta a kérdéssel: "Annak ellenére, hogy most sajnos nem lesz népszavazás a női kvóta ügyében, úgy véljük, tovább kell mennünk az úton"⁹⁵. Azóta azonban ilyen jellegű, népszavazásra irányuló kezdeményezés nem indult útjára.

⁹³ <http://tinyurl.hu/t5RJ/>

⁹⁴ <http://tinyurl.hu/hLMc/> 17. p.

⁹⁵ <http://tinyurl.hu/t5RJ/>

Céljukként a szervezet tagjai azt nevezték meg, hogy az olyan jellegű kérdéseket, amelyek közvetlenül a hölgyeket érintik ⁹⁶női politikusok képviselhesék kihangsúlyozták, hogy küzdelmük nem a férfiak ellen irányult.

A szituáció kudarcát az is okozhatta, hogy a szervezet csak nyár közepén tudta elkezdni az aláírásgyűjtést, de nem sokkal később, az őszi önkormányzati választások miatt fel is kellett függeszteniük azt. A meg nem valósult népszavazás ellenére a megmozdulás egy jó lehetőség volt arra, hogy a létező nőszervezetek összefoghassanak, de sajnós a mai napig nem tudtak megvalósítani hasonló jellegű kezdeményezést.

Rajnai Gitta a következő „jóslatot” tette 2010-ben a Magyar Narancs Online-on a 2014-es választásokat illetően: *„Ha nekünk ez a népszavazás nem sikerül, akkor 2014-ben a politikusokat semmi nem fogja ösztönözni arra, hogy több nőt juttassanak a parlamentbe. Azoknak, akik ott ülnek e csúcspozíciókban, nem lesz érdekük. Amennyiben a tervek szerint leviszik kétszázra a képviselői helyeket az Országgyűlésben, akkor száznolcvanhat embernek eleve fel kell állnia - és ha nem lesz addig női kvóta, akkor elképzelhető, hogy a mostani kilencszázalékos arány tovább csökken. A tét nem kevesebb, mint hogy a 2014-ben elmozdulunk-e az utolsó helyről a női képviselők arányát mutató rangsorban - ahová a tavaszi választások után csúszunk le az utolsó előtti helyről. Most sokan foglalkoznak a témával a média hatására is, ez mindenféleképpen elindít egy szemléletváltást. Hogy lesz-e ennek eredménye a 2014-es választásokra, abban kicsit pesszimistább vagyok, de biztosan tudom, hogy lesz kvóta Magyarországon. A kérdés az, hogy mikor.”* ⁹⁷

VI. 3. Női politikusok hazánkban a 2014-es választás után

Rajnai „jóslatából” sok minden „beteljesült” mára, hiszen most, a választások után elmondhatjuk, hogy a kampány alatti kezdeményezések nem segítették elő, hogy több nő kerüljön be a parlamentbe.

A számarány ugyan nőtt, de nem sokkal, most pontosan 19 női képviselőnk van a 199-ből, tehát 10%. Ahogy már említettem, a női kvóta mellett kardoskodó baloldali pártok közül csak az LMP tartotta a jelöltjeivel kapcsolatos ígért arányszámot, de ez nem meglepő, sőt, szinte elvárható egy olyan párttól, aki a nők politikai szerepvállalásának a fontosságával kampányolt. Ennek érdekében a párt petíciógyűjtési programot szervezett 2014. március 8-

⁹⁶ Például: részmunkaidő, otthonszülés, bölcsődei és óvodai férőhelyek száma, iskolai problémák, menza és tankönyvkérdés, gyermekruházat és játék, eszközök problematikája, gyermekorvosi ellátás, stb.

⁹⁷ <http://tinyurl.hu/5aHA/>

án, a Nemzetközi Nőnap alkalmából, amellyel kapcsolatban Szél Bernadett, az LMP képviselőnője azt mondta, hogy fontos, hogy megváltozzon az a „szégyenletes helyzet” Magyarországon, hogy a nők „többszörös terhet” cipelnek, bővebben: Szél szerint nincs esélyegyenlőség sem a munka, sem a magánélet tekintetében.

Az LMP egyébként már megalakulása óta alkalmazza a női kvótát és ő hozták létre a parlament első női többségű frakcióját hazánkban. Ők is a „cipzáros kvótát” alkalmazzák⁹⁸ a 2014-es választáson, a tízes jelöltlistájukon a második, ötödik és a nyolcadik helyen is nő állt.

Most, hogy az esemény lezajlott tudjuk, hogy a párt éppen elérte a bekerülési küszöböt, és ez által azt gondolom, hogy van remény arra, hogy a következő négy évben valamilyen mozgósítást, vagy kezdeményezést érvényre tudnak juttatni annak érdekében, hogy a hölgyek száma gyarapodni tudjon a politizálás tekintetében.

⁹⁸ Hasonlóan Magyar Bálint 2007-es kezdeményezéséhez.

VII. Miért van szükség arra, hogy több politikusnő legyen hazánkban?

Az előző fejezetek fényében úgy gondolom, hogy még egy témakör van, amit feltétlenül meg kell vizsgálnom dolgozatomba, és ez nem más, mint annak megmagyarázása, hogy miért kell több nő a magyar politikába, hiszen a női kvótáért folytatott „küzdelem” megmagyarázása még hátra.

VII. 1. Mindenki legyen képviseltetve

A képviseleti demokrácia fő feladata az, hogy mindenki képviseltetni tudja magát a politikai kérdésekben, ennek nyomán azt mondhatjuk, hogy a nőknek is szükségük van női képviselőkre, hiszen csak maguk a hölgyek tudják eldönteni az olyan kérdéseket, mint az otthonszülés, a gyermek-egészségügy, a részmunkaidő biztosítása a hölgyek számára, a szülési szabadság, a bölcsődék és óvodák férőhelyei és még sorolhatnánk.

Azt gondolom, hogy sok olyan kérdés van, amelyet kultúránkból adódóan a hölgyek döntenek el a családdal és legfőképpen a gyermekekkel kapcsolatban. Ez is annak a konzervatív elképzelésnek köszönhető, mely szerint a nő a család összetartó ereje, aki egyfajta alappillérét képezi a társadalom kialakító egységeinek.

Ez persze a nyugati országokban már változott, hiszen sok országban már elterjedt, hogy a férfiak maradnak otthon a gyerekekkel, ők vezetik a háztartást. Amíg azonban ez nálunk nem válik általánossá, addig mindenképpen szükség van arra, hogy a politikában is le tudjon tükröződni a társadalom alappillérét adó család összetartó erejének, az anyaszerepben lévő nőnek az elképzelése bizonyos helyzetekről, lehetőségekről és korlátokról. Hiszen ki tudná jobban, hogy mi a helyzet a tankönyvtámogatással, vagy éppen a kevés óvodai férőhellyel, ha nem az anya, aki nap, mint nap megfordul az állami intézményekben a gyermekei kapcsán?

Megfogalmazhatjuk ezt nagyon egyszerűen úgy is, hogy nem annyira hiteles, ha a kismama témájú kérdésekkel kapcsolatban a férfiak döntenek a parlamentben, hiszen fogalmuk sincs a kismamaságról és annak körülményeiről.

VII. 2. Női tulajdonságok

VII. 2.1. Elvárások a politikusnőkkel szemben

Azt már említettem dolgozatomban, hogy sok olyan női karakterjegyet van, amelyek a politikai pályán kiválóan és egyedileg érvényesíthetőek.

A Pető Andrea szerkesztésében megjelent *Nők a pályán* című könyv alaptézise⁹⁹, hogy a férfi dominancia oka, hogy a hátrányos nemek közti megkülönböztetés érvényes, a hölgyek elfogadják a mára kialakult helyzetet, és nem is kívánnak tenni ellene.

Fontos, hogy fel kell zárkózniuk a nőknek a közéleti-politikai szerepvállalásra, tenni kell azért, hogy a részvétel egyenértékű legyen és a férfiak által kiszajátított területekre is bekerülhessenek a hozzáértő hölgyek.

Azt gondolom, hogy azzal sincsen semmi baj, ha bizonyos témákban a hölgyek otthonosabban mozognak, mint a férfiak, ilyenek például a már említett egészségügy, gyermekekkel kapcsolatos területek, környezetvédelem, szociális témák stb., hiszen a nők nagyon alacsony aránya azt mutatja, hogy még a „nőiesnek” kikiáltott témák alakításában sem sok nő tud szerepet vállalni.

A nők számának növekedéséhez vezető út első lépcsője, hogy aktív szerepet vállaljanak a nők a politikai kultúrában- mondja Gurmai Zita- és ezzel hozzájáruljanak annak megváltoztatásához.

Számos elvárás megfogalmazódik a politikusnőkkel szemben, ezek közül a legfontosabbak Gurmai Zita szerint a következők:

- jó forma- jólöltözöttség, jó külső megjelenés;
- legyen barátságos, de ha kell, tudjon kemény is lenni;
- tudjon idealista, de pragmatikus is lenni;
- ne konfrontálódjanak;
- legyenek felkészültek;
- rendelkezzenek jó beszédképességgel;
- elfogadják a hivatalos és a nem hivatalos játékszabályokat is;
- jól tudjanak alkalmazkodni a helyzetekhez;
- elvhűek legyenek;
- a helyes döntés meghozatala után a helyes megoldást is megtalálják.

⁹⁹ Bakklane, Berit K. H. (1998)

Ezeknek az elvárásoknak a megfelelés azonban még mindig kevés ahhoz, hogy egy nő ugyanolyan szinten legyen elfogadva a politikában, mint egy férfi. Sokan azt gondolják, hogy a politika bürokratikus nyelve, vagyis a hatalom nyelve nem nőknek való, mert ők bizonytalanok és óvatosak, ezzel szemben a férfiak meggyőzésének módszere a magabiztosságuk.

Azt gondolom, hogy a retorika tudománya mindig is tanítható és tanulható volt, egy jó szónok a jó beszédstílus megtanulásával szert tehet önbizalomra, melyet később a politikai élet minden területén tud majd kamatoztatni.

VII. 2.2. Előnyös női tulajdonságok

Az európai filozófia szerint az ész férfi, míg az érzelem női attribútum. A nőkről az emberemlékezet óta a férfiakhoz viszonyítva esik szó, és ha valaki az „ember” szót használja bármilyen szövegkörnyezetben, akkor automatikusan mindenki a férfira asszociál. A történelem során mindig jellemző volt a férfi felsőbbrendűség tudata, a kultúra férfi centrikus, patriarchális volta ma is létező dolog. Licskó György szerint a szervezett emberi közösség fejlettségének foka abban is mérhető, hogy képes-e kiegyenlíteni a testi, vagy biológiai különbségeket a nemek között. *„Ebben az összefüggésben ismét felmerülnek a „természetes jelleg meghatározottságai, a nemek biológiai sajátosságai.”*¹⁰⁰

A biológiai különbség egy külső probléma, e mellett létezik a belső probléma is, amely a gyermekek világra hozásában nyilvánul meg, és ez a természet alkotta tényező a nőket eleve hátrányos helyzetbe hozza. Ez abban nyilvánul meg, hogy egy nő szülés után kiszolgáltatott helyzetbe kerül, mert rákényszerül a férfire, hogy el tudja látni saját magát és a gyereket is.

A nők elleni legfőbb érv, ami a hivatásszerű politizálással kapcsolatban felmerül a már említett iskolázatlanságuk, amely a fejlett ipari társadalmakban nem valós elképzelés, hiszen mára, amikor már szabadon jelentkezhetnek és felvételt nyerhetnek a nők is minden képzésre bebizonyosodott, hogy a nők sok eddig férfiasnak hitt területen is kiemelkednek, mint például a pénzügyi, vagy közgazdasági szakok.

A középszintű vezetésben a nők 30%-ban jelen vannak a különböző közgazdász és pénzügyes állásokban, ennek oka pedig egy a nőkre leginkább jellemző tulajdonság lehet, ez pedig a *szorgalom*. A hölgyek aprólékos részletességgel tanulnak, majd dolgoznak,

¹⁰⁰ Palasik Mária (2007) 33. p.

szorgalmuk már gyermekkorban szembetűnő a férfiak elnagyoló, „sietős” stílusához képest.

A különböző kutatások és az élet tapasztalatai is bebizonyították, hogy a nők másik nagy erénye a csapatmunkára való alkalmasságuk, mely szintén legfőképpen e nem képviselőit jellemzi.

A nők azt gondolják, hogy a férfias tulajdonságokat kell átvenniük, de lassan bebizonyosodik, hogy valójában a saját pozitív jegyeiket kell erősíteniük a politikában is, sőt, Licskó szerint¹⁰¹ érzelmességüket is meg kell próbálniuk előnnyé kovácsolni ahelyett, hogy takargatnák vagy elfojtanák.

A következőkben felsorolás szintjén említek néhány pozitív tulajdonságot, melyekkel a hölgyekre jellemzőek:

- jobb empátikus képesség;
- jobb megérzések, ösztönök, melyek jól használhatók a hibák elkerülésére;
- gyengédség, gondoskodás;
- szerénység- a férfiaknál kevésbé becsülik túl magukat;
- kudarcaikat hamarabb elismerik;
- jobban mernek tanácsot kérni, ha szükségük van rá;
- szociálisan érzékenyebbek;
- magasabb kommunikációs készséggel rendelkeznek;
- törődőbbek, mint a férfiak;
- kompromisszum képesebbek;
- sokoldalúak, egyszerre több dologra is oda tudnak figyelni;
- csapatmunkára alkalmasabbak.

A korai klasszikus írók, például Platón a nőket teljesen alkalmatlannak tartották a politikai pályára, de ez az elképzelés századunkban már nem helytálló. Annak ellenére, hogy a nők már az 1940-es évektől bent vannak a parlamentben a politikai nagyon nehezen nyílt meg számukra, és még ma is egy zárt, férfiak uralta világot mutat sok országban, köztük hazánkban is.

Ahhoz, hogy a hölgyek is meg tudják mutatni, hogy kiváló tulajdonságokkal rendelkeznek, és ezek a politikában is érvényesíthetőek az kell, hogy több nő tudjon bekerülni a

¹⁰¹ Palasi Mária (2007)

politikába, ez viszont csak akkor fog megtörténni, ha törvényi szabályozás, vagyis kvóta fogja segíteni ennek megvalósulását.

VIII. Összegzés

Befejezésül szeretném összefoglalni szakdolgozatom tartalmát és leírni kutatásom eredményét.

Úgy gondolom, hogy szakdolgozatom az általam megvizsgált irodalmak alapján bebizonyította, hogy egyrészt nem teljes a nők és a férfiak közti esélyegyenlőség érvényesülése Magyarországon. Másrészt pedig a hipotézisem helyt állt, azt gondolom, hogy az általam leírt érvek jól tanúsítják, hogy szükséges a női politizálás és sok hölgy kiváló kvalifikációval rendelkezik ehhez.

Az egyenlőség, az, hogy mindenki egyenlőnek születik a nemek között korántsem valósul meg teljesen még most, a XXI. században sem, pedig alapvetően ez lenne a legfontosabb a nők politikai reprezentációját tekintve. Ezt követően a társadalom megrekedt, „ódivatú” elképzelését kellene átalakítani a nők munkavállalásáról, meg kellene szüntetni azt az elképzelést, mely korunkban szerintem már nem állja meg a helyét, mely szerint a nők csak és kizárólag a családbeli feladataikra és esetleg minimális fizetett munkára hivatottak.

Ez azonban a törvényi szabályozás nélkül sajnos nagyon hosszú, keserves folyamat lenne, ami sokáig elhúzódna és ki tudja, hogy miként és hogyan valósulna meg, de valószínűbb, hogy soha nem működne önállóan. A modern kor és a számos szakember viszont a kezünkbe tud adni egy olyan eszközt, amellyel ez a folyamat meggyorsítható, a hölgyek érvényesülhetnének a munka és a családi szerepek terén egyaránt. Ehhez azonban a kvóta elengedhetetlen, azt nekünk kell biztosítani, hogy megfelelő határokkal tudjon működni. *„A határ magától értetődően válaszvonal is, mely befogad és kizár: a határok kijelölnek és megjelölnek területeket. A határ tehát egy összetett fogalom és egyben konstrukció. Szabályrendszereket feltételez, amelynek alapján eldől és eldönthető mi, illetve ki tartozik bele egy kijelölt egységbe, fogalomba, szerepkörbe és eldől, hogy mi illetve ki esik a határon túlra, adott esetben mi, vagy ki nem befogadható.”¹⁰²*

A fejlett Uniós országokhoz hasonló átalakulás kellene Magyarországon is az ügy érdekében. Az EU napjainkban tett intézkedéseiből is kiderül, hogy kell a kvóta: a legfrissebb információk szerint az EU szeretné elérni, hogy 2020-ig a tőzsdén jegyzett részvénytársaságokban legalább 40%-ban kell női vezetőket alkalmazni. Az ezzel kapcsolatos merev felfogást mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az EU 8 tagországa-

¹⁰² Bakó Boglárka- Tóth Eszter Zsófia (2008) 113. p.

köztük hazánk is- kiáll az effajta szabályozás bevezetése ellen. Pedig Magyarország nagyvállalataira is ráférne egy ilyen jellegű változás- a politikai élethez hasonlóan- hiszen a hazai nagyvállalatok vezetésében egyetlen nőt sem találunk, és biztos vagyok benne, hogy lenne a feladatra megfelelő „asszony”. Ehhez azonban a hölgyeknek is nyitniuk kell, be kell látniuk, hogy képesek megbirkózni a „férfias”- szerintem inkább férfiasnak hitt- szakmákkal és feladatokkal.

A gyermekgondozó és „anyasegítő” intézmények fejlődése is fontos keretet adna a dolgozó édesanyák segítésének, az ilyen irányú EU-s törekvések nagyon rövid időn belül megtérülnek, hiszen például a faluban, Hernádnémetiben, 2013 őszén-Európai Unió pályázat alapján- megvalósult Családi Napközi intézménye szinte maximális kihasználtsággal működik a megnyitás után néhány hónappal. A gyermekeiket ide hordó szülők nagyon elégedettek, és nem győzik elmondani, hogy mennyit segít nekik- főleg az anyukáknak- az, hogy akár néhány órára is megoldottá vált a gyermekeik elhelyezése.

A Forbes.com amerikai internetes oldal „20 most powerful women in politics” (A 20 legerősebb politikusnő) listáján ¹⁰³ nem találunk magyar nőt, de még európaiakat sem nagyon. Ezek alapján még inkább azt gondolom, hogy ilyen téren fel kell zárkóznunk Nigériához, Argentínához, Brazíliához.

Elsősorban nekünk, nőknek kell „fel nőnünk” ahhoz, hogy elhiggyük, hogy századunkban ott a helyünk, ahol mi magunk lenni akarunk és nem ott, ahol megszoktuk, hogy lennünk kell.

¹⁰³ <http://tinyurl.hu/vCW5/>

Abstract

I believe that the thesis has proved on the basis of the literature that I examined, on the one hand the equality between women and men prevail in Hungary is incomplete. On the other hand, the hypothesis was correct, I believe that the arguments I have described clearly testify to need for women's politics and many excellent lady has got the qualify. Equality, that everyone is born equal between the sexes is far from fully realized even now, or in the XXI. century either, and basically it would be the most important in terms of women's political representation. Subsequently, the society rusted "old-fashioned" concept of should convert the women's employment, should be repaired, the idea that our time I think no longer been true, that women only and only for family near to their duties and any minimum paid job are designed.

This, however, without the legislation, unfortunately, a very long, painful process, which would be prolonged for a long time and who knows how to and how it would be handled, but it is probable that they never operate independently. In the modern age and the number of professionals in our hands, can give a tool to help this process can be accelerated, the ladies would may apply in both work and family roles. So for this, the quota is imperative that we have to ensure that it can operate appropriate boundaries.

The EU developed countries such transformation should Hungary to the case. The EU has taken action today the quota is needed. According to the latest data from the EU is to achieve, by 2020, companies whose listed in the exchange stock should be women leaders to apply for a minimum of 40%. The stiff concept on this is no better evidence than that of the EU-8 member countries, including our country's stand against the introduction of such regulation. Hungary's large companies could use of a change, like the political life, as the management of large domestic corporations not can be found a woman, and I'm sure that it would be appropriate a "woman" for the job. However, you must also open up the ladies, should see that they are able to cope with the "masculine" - think more masculine believed professions and tasks.

The American website Forbes.com, „20 most powerful women is politics” we didn't find Hungarian woman, but no more Europeans too. On this basis, I think that we need to catch this field in Nigeria, of Argentina, Brazil.

First of all us women have to "grow up" in order to believe that in this century there a place where we want to be, not where it got used, we need to be.

Felhasznált irodalom

- Bakklane, Berit K.H. 1998: *Nők a pályán*. Alfadat- Press Nyomdaipari Kft, Tatabánya
- Bakó Boglárka- Tóth Eszter Zsófia 2008: *Határtalan nők. Kizártak és kirekesztettek a női társadalomban*. Nyitott könyvműhely, Budapest
- Palasik Mária 2007: *A nő és a politikum*. Napvilág Kiadó, Budapest
- Pető Andrea 2008: *A nők és a férfiak története Magyarországon a hosszú XX. században*. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest
- Pető Andrea 2003: *Női esélyegyenlőség Európában*. Balassa Kiadó, Budapest
- Pető Andrea 2003: *Napasszonyok és holdkisasszonyok*. Balassa Kiadó, Budapest
- Pető Andrea 2002: *Társadalmi nemek képe és emlékezete Magyarországon. A Nők a Valódi Esélyegyenlőségért Alapítvány*, Budapest

Internetes források

Administrator 2014: *Női kvóta*

<http://www.haszonnoknek.hu/megjegyzeseim/1145-ni-kvota.html> 2014. 04. 05.

Antoni Rita 2013: *A magyar feminista megmozdulások és kapcsolódó események története évszámokban*

<http://www.nokert.hu/index.php/ntoertenet-feminizmustoertenet/feminizmustoertenet/1260-a-magyar-feminista-megmozdulások-es-kapcsolodo-esemenyek-toertenete-evszamokban> 2014. 04. 05.

Antoni Rita 2013: *Miért idegenkednek a magyar nők a feminizmustól? Központosított "emancipáció" 1945 és '89 között*

<http://www.nokert.hu/index.php/ntoertenet-feminizmustoertenet/feminizmustoertenet/1259-miert-idegenkednek-a-magyar-nk-a-feminizmustol-koezpontosított-qemancipacioq-1945-es-89-koezoett-> 2014. 04. 05.

Balogh Margit 2000: *A "keresztény" feminizmus. Slachta Margit (1884-1974) életútja*

<http://www.historia.hu/archivum/2000/000506balogh.htm> 2014. 03. 15.

Balogh Margit 2009: *Slachta Margit*

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/slachta_margit/ 2014. 04. 05.

B. Kádár Zsuzsanna 2009: *Kéthly Anna*

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/kethly_anna/ 2014. 03. 30.

Blikk összeállítás 2013: *Nem sok babért terem a nőknek a politikában*

http://www.blikk.hu/blikk_aktualis/nem-sok-baber-terem-a-noknek-a-politikaban-2229097

2014. 03. 15.

Eszengé 2013: *Választási plakátok 1947.- I. Keresztény Női Tábor*

http://uzemihirado.blog.hu/2013/04/27/valasztasi_plakatok_1947_i_kereszteny_noi_tabor

2014. 03. 20.

Fogalmak: A képviseleti demokrácia fogalma

<http://www.nvi.hu/nepszav04/hu/informaciok/fogalmak/fogalmak1.html> 2014. 04. 13.

Idegen szavak gyűjteménye, kvóta

<http://idegen-szavak.hu/kv%C3%B3ta> 2014. 03. 30.

Ilonszki Gabriella 2005: *Nők a politikában: az Európai Unió és Magyarország*

<http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a965.pdf> 2014. 03. 06.

Ilonszki Gabriella- Várnagy Réka 2007: *Vegyes választási rendszer és női képviselet:*

http://poltudszemle.hu/szamok/2007_1szam/2007_1_ilonszki.pdf 2014. 04. 05.

Lakatos Júlia: *Politika, retorika, erotika*

<http://meltanyossag.hu/files/meltany/imce/ip-erotikustoke-100803.pdf> 2014. 03. 26.

Lévai Katalin: *A nők politikai reprezentáltsága*

http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-876/publikaciok/tpubl_a_876.pdf

2014. 03. 15.

Lévai Katalin- Kiss Róbert 1997: *Nők a közéletben*

<http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/levai-kiss97.html> 2014. 03. 15.

Luis Bonino- Szil Péter (Kuszing Gábor közreműködésével) 2006: *Hétköznapi hímsovinizmus*

<http://www.luisbonino.com/pdf/micromachismos%20en%20hungaro.pdf> 2014. 04. 05.

Magyar nők a politikában 2013

http://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Magyar_n%C5%91k_a_politik%C3%A1ban 2014. 03. 30.

Mamika 2010: *A Karacs család*

<http://www.nokert.hu/index.php/ni-arcekepcsarnok/feministak-aktivistak/639-a-karacs-csalad> 2014. 04. 06.

Matkovich Ilona 2010: *"Ahol már van hatalom, ott nincsenek nők" - Kátai Gábor és Rajnai Gitta a nőkvótáért kezdeményezett aláírásgyűjtésről*

http://magyarnarancs.hu/belpol/ahol_mar_van_hatalom_ott_nincsenek_nok_-_katali_gabor_es_rajnai_gitta_a_nokvotaert_kezdemenyezett_alairasgyujtesrol-75239

2014. 04. 12.

MTI 2011: *Nem lesz népszavazás a női kvótáról*

http://index.hu/belfold/2011/01/28/nem_lesz_nepszavazas_a_noi_kvotarol/ 2014. 04. 13.

MTI 2007: *Nem lesz női kvóta a parlamentben*

<https://hirkozpont.magyarország.hu/hirek/kvota20071126.html/> 2014. 04. 12.

MTI 2007: *Női kvóta: sérülnének a demokratikus alapelvek?*

http://hvg.hu/itthon/20071007_mdf_11_kerdes_noi_kvota 2014. 04. 12.

Pais H. Szilvia 2010: *Erotikus tőke a magyar politikában (I. rész, a férfiak és a divat)*

http://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/48839_a_magyar_politikus_divat 2014. 03. 26.

Pais H. Szilvia 2010: *Erotikus tőke a magyar politikában (II. rész, politikusnők és feleségek)*

http://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/48840_magyar_politikusno_divat 2014.03. 10.

Pásztor Magdolna 2013: *Aránytévesztés*

<http://m.168ora.hu/itthon/noi-kvota-nopolitika-radio-csehak-juhasz-borbala-herczog-maria-111055.html> 2014. 04. 05.

Pető Andrea 2008: *Női kvóta Magyarországon*

www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=20539 2014. 04. 05.

Popova Katalin 2002: *Sikeres női vezetők attitűdjei*

http://elib.kkf.hu/edip/D_8736.pdf 2014. 03. 20.

Schuller Gabriella 2007: *Az úttörők. Magyar női történelmi arcképcsarnok*

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/az_uttorok_magyar_notorteneti_arckepcsarnok/
2014. 03. 05.

Simándi Irén 2009: *A nők parlamenti választójogának története Magyarországon*

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_nok_parlament_i_valasztojoganak_tortenete_magyarorszagon_1919_1945/ 2014. 03. 30.

Sümei Gabriella: *Nők a vezetésben: nehézségek és lehetőségek*

http://elib.kkf.hu/edip/D_13900.pdf 2014. 13.15.

Szapor Judit 2009: *Nők és a politika vagy a női politizálás története*

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/nok_es_a_politika_vagy_a_noi_politizalas_tortenete/
e/ 2014. 03. 15.

Szépségek, akik az eszükkel hódítanak- a legszebb politikusnők

<http://www.kiskegyed.hu/galeria/sztarok/portrek/2970> 2014. 03. 05.

Tóth Gergely 2014: *Minden korábbinál macsőbb lesz a magyar parlament*

http://index.hu/belfold/2014/02/24/minden_korabbinal_macsobb_lesz_a_parlament/
2014. 04. 06.

United Nations Convencion on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women 2011

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/85456/7th-
cedaw-report.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/85456/7th-
cedaw-report.pdf) 2014. 04. 10.

Vas András 2012: *Nők a politikában- Az üvegplafont még mindig nehéz áttörni*
[http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/nok-a-politikaban-az-uevegplafont-meg-mindig-
nehez-attorni-470089](http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/nok-a-politikaban-az-uevegplafont-meg-mindig-
nehez-attorni-470089) 2014. 03. 30.

Zalaföldi Alexandra: *Nők reprezentációja a politikában- Svédország és Magyarország helyzetének összehasonlítása*

<http://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/zalafoldialexandra.pdf> 2014. 03. 30.

Zgut Edit 2010: *Kell-e a kezdő lökés, avagy mire jó a női kvóta?*

[http://kitekinto.hu/europa/2010/02/17/kell-
e-kezd-lokes-avagy-mire-jo-a-ni-kvota/#.U0EuGM62fgk](http://kitekinto.hu/europa/2010/02/17/kell-
e-kezd-lokes-avagy-mire-jo-a-ni-kvota/#.U0EuGM62fgk) 2014. 04. 06.

20 most powerful women in politics

<http://www.forbes.com/pictures/lmj45gkhg> 2014. 04. 12.

Film

A Vaslady- színes, magyarul beszélő, angol-francia életrajzi dráma, 105 perc, 2011

Mokka- *Nők a politikában* (video)

http://tv2.hu/musoraink/mokka/124005_nok_a_politikaban.html 2014. 03. 30.

Nők reprezentációja a politikában (videó)

<http://www.atv.hu/video/video-20130814-nok-reprezentacioja-a-politikaban> 2014. 03. 30.